

ULUSLARARASI SEMPOZYUM
INTERNATIONAL SYMPOSIUM

FENERLİLERİN MADDİ DÜNYASI

Evin Mimarisi, Kent Kültürü ve
Sosyal Hareketlilik

PHANARIOT MATERIALITIES

Domestic Architecture, Urban
Culture, and Social Mobility

29–30.06.2024

ANAMED Oditoryumunda
ve çevrimiçi gerçekleşecek
sempozyum genel katılıma
açıktır. İngilizce ve Türkçe
simultane çeviri sağlanacaktır.

The hybrid symposium is
open to the public. English
and Turkish simultaneous
translation will be provided.

Bilgi için / For more information
www.anamed.ku.edu.tr

FENERLİLERİN MADDİ DÜNYASI

Evin Mimarisi, Kent Kültürü ve Sosyal Hareketlilik

PHANARIOT MATERIALITIES

Domestic Architecture, Urban Culture, and Social Mobility

Sempozyum Programı / Symposium Program
Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri Araştırma Merkezi
Koç University's Research Center for Anatolian Civilizations
İstanbul, Haziran / Istanbul, June 2024

Düzenleyenler / Conveners

Namık Günay Erkal
Firuzan Melike Sümertaş
Haris Theodorelis-Rigas

Akademik Koordinasyon / Academic Coordination

Buket Coşkuner
Emir Alışık
Hilal Küntüz

Çeviri / Translation

İngilizce-Türkçe / English-Turkish
Aslı Candaş Schaferdiek

Editörler / Editors

Özge Ertem
Tara Ingman
Emir Alışık

Grafik Tasarım / Graphic Design

Naz Uğurlu

Lojistik Koordinasyon / Logistics

Ayşen Kodan

Bilgi İşlem Desteği / IT Support

Murat Türk

Öğrenci Asistanlar / Student Assistants

Ezgi Neşe Erkan
Erkin Bulut

ANAMED Direktörü / ANAMED Director

Chris H. Roosevelt

ANAMED Yöneticisi / ANAMED Manager

Buket Coşkuner

ÖNSÖZ

Namık Günay Erkal
Firuzan Melike Sümertaş
Haris Theodorelis-Rigas

Uluslararası “Fenerlilerin Maddi Dünyası: Evin Mimarisi, Kent Kültürü ve Sosyal Hareketlilik” Sempozyumu, aynı başlıklı ve Fenerlilerin maddi ve sosyal tarihine odaklanan üç yıllık kapsamlı araştırma programının bir parçasıdır. Rumca konuşan, Ortodoks Hıristiyan, İstanbullu bu tüccar seçkin sınıf, imparatorluk dragomanları ve Osmanlı egemenliği altındaki Eflak ve Boğdan’ın yöneticileri olarak Osmanlı idaresinde önem kazanmışlardır. Milliyetçi tarihyazımı yaklaşımları Fenerlileri sıklıkla “sadakatsiz” ve “maddiyatçı” olmakla eleştirmiştir, asıl maddi kültür ve ortamlarının ciddiyetle değerlendirilmemiş olması çarpıcıdır.

Yakın geçmişteki akademik araştırmalar, Fenerlilerin ayrıcalıklı bir seçkinler grubu olduğu şeklindeki alışlageldik tanımı, bu grubun geniş, çok-katmanlı ve çok-anlamalı karakterine dikkat çekerek etkili bir biçimde sorgulamıştır. Bir Osmanlı “iktidar ağı” olarak Fenerliler özellikle mekânsal bir çerçeveden incelenebilir: Bu çerçeve, Fenerlilerin İstanbul’da suriçinin kuzeybatı köşesinde, Fener kıyılarındaki konutlarından ve Boğaziçi’ndeki yalılarından başlar ve Akdeniz, Tuna Beylikleri ve diğer önemli kentsel merkezlere uzanır. Bu engin siyasi, dini, entelektüel ve ekonomik ağın coğrafi kapsamı, Fenerlilerin dikkat çekici sosyal ve fiziksel hareketliliğiyle birlikte ele alındığında, birçok farklı disiplin ve ulusal tarihyazımları arasında işbirliğine dayanan bir araştırma odağına ihtiyaç duymaktadır. Bu kapsamda, bu sempozyum Fenerlilerin maddi kültürü hakkında konut mimarisi, şehircilik, aile ve haneler, toplumsallık, mahalleler, aile yaşamı, adabımuaşeret ve edimliliği özellikle merkeze alan disiplinlerarası bir tartışmaya olanak sağlamayı hedeflemektedir. Sempozyum programında Türkiye,

FOREWORD

Namık Günay Erkal
Firuzan Melike Sümertaş
Haris Theodorelis-Rigas

The International Symposium “Phanariot Materialities: Domestic Architecture, Urban Culture, and Social Mobility” is part of an overarching three-year research program with the same title and focuses on the material and social history of the Phanariots. These Greek-speaking, Orthodox Christian, Istanbul-based mercantile elites attained prominence in the Ottoman administration by serving as imperial dragomans and rulers of Moldavia (Boğdan) and Wallachia (Eflak) under Ottoman suzerainty. While nationalist historiographical traditions have often criticized the Phanariots as disloyal and “materialistic,” it is telling that their actual material culture and milieu has not been soberly appraised.

Recent scholarship has effectively challenged the conventional definition of the Phanariots as an exclusively elite group by underlining its extensive, highly stratified, and polysemous character. As an Ottoman “network of power,” the Phanariots may be studied through the lens of a specifically spatial framework: one that starts from their residences on the Phanar waterfront in the northwestern part of the walled city and the Bosphorus and extends throughout the Mediterranean, the Danubian principalities, and other major urban centers. The wide geographical reach of this vast political, religious, intellectual, and economic network, together with the remarkable social and physical mobility of the Phanariots, requires an appropriate research focus that builds on collaborations across a variety of disciplines and national historiographies. Therefore, this symposium facilitates an interdisciplinary discussion on Phanariot material culture, with a particular focus on residential architecture, urbanism, family and households, communalities, neighborhoods, domesticity, etiquette, and performativity. By bringing together an array of scholars from Turkey, Greece, Romania, and beyond,

Yunanistan, Romanya ve diğer ülkelerden akademisyenleri bir araya getirerek, Fener'e yalnızca şehir içinde bir mahalle ve dini yönetim merkezi olarak değil, aynı zamanda İstanbul'un ve hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun eski topraklarının çok ötesine uzanan bir mekânsal ve kültürel ağın merkezi olarak da yaklaşmayı öneriyoruz.

Sempozyumun zamansal çerçevesi "uzun" on sekizinci yüzyıla, yani yaklaşık olarak on yedinci yüzyılın ortasından on dokuzuncu yüzyıl ortasına uzanmaktadır. On yedinci yüzyılın ortası, Osmanlı İmparatorluğu ve Eflak-Boğdan'ın yanı sıra İstanbul'un da tarihinde bir dönüm noktasını belirler. Patrikhanenin Haliç'te bulunan Petrion Kalesi'ne taşınmasından yarım yüzyıl sonra, Fener hem Osmanlı İmparatorluğu'nun Rum Ortodoks nüfusunun eğitim ve kültür merkezi olarak hem de bazıları Eflak-Boğdan'lı önemli ailelere ait taş evlerin kıyı boyunca inşasıyla tüccar elitlere ait bir mahalle olarak çoktan ortaya çıkmaya başlamıştı. Rum tüccar elitleri Osmanlı devlet aygıtında önce vezirlerin kişisel hekimleri ve sonra devletin tercümanları olarak öne çıkmışlardı. Kimilerinin kökeni Bizans'a dayanan, Eflak-Boğdan'lı ve kimileri yeni yeni oluşan Rum Ortodoks seçkin aileleri, siyasi ittifaklar ve evliliklerle birbirine yaklaşarak Tuna Beyliklerinde voyvodalık mertebesine ulaşmıştı. On dokuzuncu yüzyılın ortası ise bu oluşumların sonuna işaret eder. 1821 Yunan Bağımsızlık Savaşı Fenerlilerin gözden düşmesine yol açmış, öte yandan Kırım Savaşı ve Paris Kongresini takiben Eflak ve Boğdan üzerindeki Osmanlı egemenliği sona ermiştir. "Yeni Fenerliler" olarak adlandırılanlar ise, mahalle seçkin karakterinden ve yerleşim örüntülerinden geri dönülmez biçimde uzaklaştığından Fener'den taşınmaya başlamıştır. Bu çerçevede tanımlanan uzun on sekizinci yüzyıl, incelikli, karmaşık ve çok-katmanlı bir maddi kültürü yansıttığı ve gözlemlenebilir kıldığı gibi, Fenerlilerin yükseliş dönemi olarak ortaya konulmaktadır.

we hope to approach the Phanar not only as an urban neighborhood or ecclesiastical center but also as the heart of a spatial network extending far beyond Istanbul or even the former Ottoman territories.

The symposium's time frame consists of the "long" eighteenth century, a period from the mid-seventeenth to the mid-nineteenth century. The mid-seventeenth century marks a major turning point for the history of the Ottoman Empire and Moldo-Wallachia, as well as the city of Istanbul. Half a century after the transfer of the Patriarchate to the Petrion Castle on the Golden Horn, Phanar had already emerged as the educational and cultural center of the Greek Orthodox population in the Ottoman Empire and a mercantile elite neighborhood when, for the first time, semi-masonry houses started to appear on the waterfront, with some of them belonging to Moldo-Wallachian notable families. Greek mercantile elites began to rise in the Ottoman state apparatus as personal physicians of viziers and as dragomans. Former Byzantine, Moldo-Wallachian, and newly emerging Greek-Orthodox elites converged over political alliances and intermarriage, culminating in the Danubian hospodariats. The mid-nineteenth century, in turn, marked the terminus of these developments. While the 1821 Greek War of Independence led to the fall from grace of the Phanariots, the Crimean War and the Paris Congress brought about the end of Ottoman suzerainty over Moldavia and Wallachia. The so-called Neo-Phanariots began to move away from Phanar, since the neighborhood had been irreversibly deprived of its former elite character and settlement patterns. For our purposes, therefore, the long eighteenth century may be studied as a period of Phanariot ascendancy, as reflected and observable in a refined, complex, and multilayered material culture.

DÜZENLEYENLER

Namık Günay Erkal mimarlık tarihçisi ve Ankara TED Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi dekanıdır. Akademik araştırmaları ve yayınları erken modern Osmanlı kentleri ve kent mimarisi üzerine olup, özellikle İstanbul'un limanları ve Haliç'teki liman yapıları, pazar yerleri ve gümrük binalarına odaklanmaktadır. Kaynak metin ve görsellere atıfta bulunarak uzun süre önce kaybolmuş binaları ve kentsel dokuları temsil etme konusunda uzmanlaşmıştır. Erken modern İstanbul'un toptan tahıl pazarları ve devlet tahıl ambarları üzerine yaptığı çalışmayı takiben, son araştırma projesi geniş anlamda Fener rıhtımının ve Fenerli konut mimarisinin belgelenmesi ve temsili üzerinedir.

Firuzan Melike Sümertaş halen UC Berkeley'de misafir öğretim üyesi ve İstanbul Kent Üniversitesi'nde doktor öğretim görevlisidir. Araştırmaları bilhassa İstanbul'un Rum-Ortodoks cemaatine, geç Osmanlı İmparatorluğu ve başkentinin kentsel, mimari, görsel kültürüne odaklanmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nden doktora ve ODTÜ'den lisans ile yüksek lisans derecelerine sahiptir. UC Berkeley'de *Ἰστανπόλις* çatısı altındaki mevcut projesi, kentsel/mimari tarih araştırmaları için dijital beşeri bilimler araçlarından yararlanmaya odaklanmaktadır.

Haris Theodorelis-Rigas, Koç Üniversitesi Sanat Tarihi ve Arkeoloji Bölümü'nde Klasik Yunanca ve Latince dersleri vermektedir. Klasik Diller, Kalkınma Çalışmaları ve Siyaset Bilimi geçmişi olan Theodorelis-Rigas, aynı zamanda Türkiye'nin Anadolu Rum edebiyatı, tarihi ve kültürü alanında uzmanlaşmış ilk yayınevi olan *İstos Yayın*'ın kurucu ortağı ve dizi editörüdür. Araştırma alanları arasında klasik ve Bizans alımlamasının yanı sıra Osmanlı sonrası coğrafyalarda azınlık ve sınır toplulukları ve onların kültürel mirası yer almaktadır.

CONVENERS

Namık Günay Erkal is an architectural historian and the dean of Architecture and Design Faculty at TED University Ankara. His academic research and publications are on early modern Ottoman cities and urban architecture, focusing on maritime port structures, marketplaces, and custom houses; specifically, those of Istanbul's harbors and the Golden Horn. He has specialized in representing buildings and urban fabrics that have long disappeared in reference to original textual and visual sources. Following his work on grain wholesale markets and state granaries of early modern Istanbul, his recent research project is on the documentation and representation of the larger Phanar waterfront and the Phanariot residential architecture.

Firuzan Melike Sümertaş is currently a visiting scholar at UC Berkeley and Assist. Prof at İstanbul Kent University. Her research focuses on the urban/architectural/visual culture of the late Ottoman Empire and its capital, with a particular interest in the Greek-Orthodox community of İstanbul. She holds a PhD. in History from Boğaziçi University, M.A and B. Arch degrees from METU. Her current project at UC Berkeley under the umbrella of *Ἰστανπόλις* collaboration focuses on utilizing digital humanities tools for urban/architectural historical research.

Haris Theodorelis-Rigas is lecturer in Classical Greek and Latin in the Art History and Archaeology Department of Koç University. With a background in Classics, Development Studies and Political Science, he is also co-founder and series editor of *İstos Yayın*, Turkey's first publishing house to specialize in Anatolian Greek literature, history and culture. His research interests include classical and Byzantine reception, as well as minority and liminal groups and their cultural heritage in post-Ottoman geographies.

SEMPOZYUM PROGRAMI SYMPOSIUM PROGRAM

UCT+03:00, Türkiye saatıyla Turkey time

CUMARTESİ 29.06.2024 SATURDAY

- 09:30 – 09:50** Açılış Konuşmaları Welcoming Remarks
Namık Günay Erkal, Firuzan Melike Sümertaş, Haris Theodorelis-Rigas
- 09:50 – 10:30** Çerçeve Konuşması Keynote Speech **Christine Philliou**
Devlet içinde Devlet Olmanın Çelişkileri: Uzun On Sekizinci Yüzyılda Fenerli İktidarının İncelikleri The Dilemmas of Imperium in Imperio: The Art and Science of Phanariot Power in the Long Eighteenth Century
- 10:30 – 10:45** Kahve Arası Coffee Break
- I. OTURUM I. SESSION
CEMAATİN OLUŞUMU VE DİNİ VARIFLAR
COMMUNITY FORMATION AND RELIGIOUS FOUNDATIONS**
Oturum Başkanı Chair **Firuzan Melike Sümertaş**
- 10:45 – 11:05** **Nicholas Melvani**
Bizans Sonrası Fener: On Yedinci Yüzyılın Ortalarından On Sekizinci Yüzyıla, İstanbul'un Denize Nazır bir Mahallesi Fener after Byzantium: A Maritime Neighborhood of Istanbul from the Mid Seventeenth to Eighteenth Century
- 11:05 – 11:25** **Cristina Cojocaru**
On Sekizinci Yüzyıl Eflak ve Boğdan Kilise Sanatında Fenerli Mirası
The Phanariot Legacy in the Ecclesiastical Art from Wallachia and Moldavia in the Eighteenth Century
- 11:25 – 11:45** **Karen A. Leal**
Fener'de Bir Bizans-Osmanlı Kilisesi A Byzantine Ottoman Church in Fener
- 11:45 – 12:05** Soru ve Cevap Discussion
- 12:05 – 13:30** Öğle Molası Lunch Break

II. OTURUM II. SESSION MİMARİ, HAMİLİK, KÜLTÜRLER ARASI EĞİLİMLER ARCHITECTURE, PATRONAGE, CROSS CULTURAL TRENDS

Oturum Başkanı Chair **Çiğdem Kafescioğlu**

- 13:30 – 13:50** **Elisabeta Negrău**
Eflak Boyarları ve Rum Fenerlilerin Eflak Malikâne Mimarisi Üzerindeki Karşılıklı Etkileri: Kaynaklar, İşlev ve Adab Üzerine Bir İnceleme The Mutual Influence of Wallachian Boyars and Greek Phanariots on Wallachian Mansion Architecture: An Exploration of Sources, Function, and Etiquette

- 13:50 – 14:10** **Hilal Uğurlu, Deniz Türker**
Saraylar ve Kalfalar: III. Selim'in Saltanatı Sırasında Hamilik İlişkileri
Courts & Kalfas: Patronage Relationships in Selim III's Reign
- 14:10 – 14:30** **Alper Metin**
İstanbul'un Mimari ve Kentsel Dönüşümüne Rum ve Egelilerin Katılımı:
Barok Çağı Sırasında Doğu Akdeniz Ağları Greek and Aegean Participation in the Architectural and Urban Renewal of Istanbul: Eastern Mediterranean Networks during the Age of Baroque
- 14:30 – 14:45** Soru ve Cevap Discussion
- 14:45 – 15:00** Kahve Arası Coffee Break
- III. OTURUM III. SESSION
EDEBİ KÜLTÜR, ŞİİR VE EĞİTİM
LITERARY CULTURE, POETRY, AND INSTRUCTION**
Oturum Başkanı Chair **Haris Theodorelis-Rigas**
- 15:00 – 15:20** **Konstantinos Sampanis, Chariton Karanasios**
Fenerli Lirik Şiirinin Zengin Doğal ve Kentsel Ortamı
The Affluent Natural and Urban Environment in the Phanariot Lyric
- 15:20 – 15:40** **Miltos Pechlivanos**
Neşelilik Pratikleri: Nikolaos ve Skarlatos Mavrokordatos arasındaki Kitaplar ve Okumalar Practices of Cheerfulness: Books and Readings between Nikolaos and Skarlatos Mavrokordatos
- 15:40 – 16:00** **Ovidiu Olar**
Beyaz Kuğu ve Zürafa: Kantemir'in *Hiyeroglifik Tarih*'ine (İstanbul, y. 1706) göre Fenerlilerin Yükselişi The White Swan and the Giraffe: The Rise of the Phanariots According to Cantemir's Hieroglyphic History (Constantinople, c. 1706)
- 16:00 – 16:20** **Hasan Çolak**
Özel Mülkten Eğitim Kurumlarına: Fener'deki Maddi ve Kurumsal Dönüşümün Bir Vaka Çalışması From Private Property to Educational Institutions: A Case Study of Material and Institutional Transformation in Fener
- 16:20 – 16:40** Soru ve Cevap Discussion
- 16:40 – 16:55** Kahve Arası Coffee Break
- 16:55 – 17:25** **Çerçeve Konuşması Keynote Speech Shirine Hamadeh**
Kıydan Görünüm: On Sekizinci Yüzyıl İstanbul'undan Mimari Manzaralar ve Kültürel Pratikler The View from the Shore: Architectural Landscapes and Cultural Practices in Eighteenth Century Istanbul

PAZAR 30.06.2024 SUNDAY

IV. OTURUM IV. SESSION OSMANLI KURUMLARI VE SEÇKİNLERİ ARASINDA AMONG OTTOMAN INSTITUTIONS AND ELITES

Oturum Başkanı Chair **Evgenia Kermeli**

09:30 – 09:50

Savvas E. Tsilenis

Athanasios Komninos İpsilandis'e Göre On Sekizinci Yüzyıl Polisi'nde Osmanlı İleri Gelenlerinin Fenerlilerle İlişkileri The Relations of Ottoman Dignataries with the Phanariots According to Athanasios Komnenos Ypsilantis in the Eighteenth Century Polis

09:50 – 10:10

Nir Shafir

Kitaplar, Esrar ve Mizah: Fenerli Bir Beyin Ahlakı ve Maddi Eğilimleri Books, Drugs, and Jokes: The Moral and Material Habitus of a Phanariot Lord

10:10 – 10:30

Zeynep Sözen

Eflak ve Boğdan'daki Fenerli Temsilciler Phanariot Envoys of Wallachia and Moldavia

10:30 – 10:50

Soru ve Cevap Discussion

10:50 – 11:05

Kahve Arası Coffee Break

11:05 – 11:45

Çerçeve Konuşması Keynote Speech **Constanța Vintilă**

Tuna Prenslüklerinde Fenerli Kadınlar: Uzun On Sekizinci Yüzyılda Yaşam Öyküleri ve Eylemlilik Phanariot Women in the Danubian Principalities: Life Stories and Agency in the Long Eighteenth Century

11:45 – 13:15

Öğle Molası Lunch Break

V. OTURUM V. SESSION HANE: BEŞİKTEN MEZARA THE HOUSEHOLD: FROM THE CRADLE TO THE GRAVE

Oturum Başkanı Chair **Anna Ballian**

13:15 – 13:35

Elif Bayraktar Tellan

Fener ve Boğaziçi'nde Saklı Odalara Bir Bakış: Fenerlilerin Tereke Defterleri A Glance inside the Closets of Phanar and the Bosphorus: The Estate Inventories of Phanariots

13:35 – 13:55

Ertan Ünlü

Eflak Voyvodası Nikolaos Mavroyenis'in (1735–1790) Muhallefatı Heritage of Nikola Mavroyani, Voivode of Wallachia (1735–1790)

13:55 – 14:15

Aggeliki Chatzistavrou

On Sekizinci Yüzyılda Eflak ve Boğdan'da Fenerli Kadınların Mali Rolü The Financial Role of Phanariot Women in Wallachia and Moldavia in the Eighteenth Century

14:15 – 14:35

Roxana Coman

Yaşamın Dönüm Noktalarında Maddi Kültür: On Sekizinci Yüzyılda Eflak ve Boğdan'da Evlilik ve Ölüm Material Culture in Rites of Passage. Marriage, and Death in Eighteenth Century Wallachia and Moldavia

14:35 – 14:55

Soru ve Cevap Discussion

14:55 – 15:10

Kahve Arası Coffee Break

VI. OTURUM VI. SESSION MADDİ KÜLTÜR MİRASI: KARALAMA, MUĞLAK, İADE-İ İTİBAR MATERIAL HERITAGE: DEFAMATION, OBSCURITY, AND REAPPRAISAL

Oturum Başkanı Chair **Silvana Rachieru**

15:10 – 15:30

Konrad Petrovsky

Iorga'nın Fener'i: Osmanlı Rum Ortodoks Seçkinlerinin İtibarını İade Etmeye Doğru Uzun Bir Yol Iorga's Phanar: The Long Way Towards Rehabilitating the Ottoman Greek Orthodox Elite

15:30 – 15:50

Cristina Birsan

Dimitri Kantemir'in Sarayı: Bir Prenslük Konutunun Yükseliş ve Düşüşleri Dimitrie Cantemir's Palace: The Ups and Downs of a Princely Residence

15:50 – 16:10

Mara Verykokou

Fener mi, Değil mi? Benaki Müzesi'nde Fenerli Kimliği Anlatımının Yunanistan, Atina Bizans ve Hıristiyan Müzesi ile Ulusal Tarih Müzesi'nin Karşılaştırmalı İncelemesi Phanar or Not Phanar? The Narrative of Phanariot Identity at the Benaki Museum, Studied in Comparison to the Byzantine and Christian Museum and the National Historical Museum of Athens, Greece

16:10 – 16:30

Soru ve Cevap Discussion

16:30 – 16:45

Kahve Arası Coffee Break

KAPANIŞ KONUŞMALARINI CLOSING REMARKS

Oturum Başkanı Chair **Namık Günay Erkal**

16:45 – 17:25

Çiğdem Kafescioğlu

Evgenia Kermeli

Anna Ballian

Silvana Rachieru

17:25 – 18:00

Soru ve Cevap Discussion

ÖZETLER

CUMARTESİ 29.06.2024

I. OTURUM

CEMAATİN OLUŞUMU VE DİNİ VARIFLAR

Oturum Başkanı **Firuzan Melike Sümertaş**

Bizans Sonrası Fener: On Yedinci Yüzyılın Ortalarından On Sekizinci Yüzyıla, İstanbul'un Denize Nazır bir Mahallesi

Konstantinopolis'in kuzey kıyısının denize bakan cephesi Bizans dönemi boyunca Haliç sahillere dizilmiş dükkan ve limanların ticari etkinlikleriyle tanınan, oldukça canlı bir bölgeydi. Bölgenin bu karakteri kentin insan coğrafyasını dönüştüren demografik değişimlere rağmen 1453'ten sonra da aynı kalmıştır: Tepedeki (Bizans manastırı Theotokos Pammakaristos'ta bulunan) Patrikhane etrafında öbeklenen elitler ayrıcalıklı Rumlar ve ruhban sınıfından oluşurken, kıyı mahallelerinde çoğunlukla denizciler ve balıkçılar yaşıyordu. Patrikhanenin on yedinci yüzyıl başlarında Fener'de bulunan şimdiki yerine, Aya Yorgi Kilisesi'ne taşınması, karakteristik bir Bizans kent simgesi olan ve Petriyon ve Diplophanarion surlarının da bulunduğu Haliç deniz surları ve kapılarının arka planında, yaşam alanlarını ve kültürel etkinliklerini Osmanlı İstanbulu'nun kamusal yaşamı içinde geliştirmiş olan Rum toplumu için önemli bir yön değişimini işaret ediyordu. Bu bölgenin kentsel görünümü Patrikhane binaları kompleksinin yerleşimi ve topografyası tarafından çizilmiştir, zira Patrikhane binaları yakındaki iskeleye kolayca erişim sunarken karşı kıyıda Hasköy'e dek hâkim bir deniz manzarasına sahipti. Bu çalışma, Osmanlı öncesi Konstantinopolis'in mekânsal bağlamının Fenerli toplumunun kimliğini nasıl etkilediğini keşfetmek için, Fener sakinlerinin on sekizinci yüzyılda mahallenin Bizans katmanlarıyla olan etkileşiminin izlerini sürecektir. Fener'in on yedinci ve on sekizinci yüzyıllardaki kentsel evrimi hakkındaki metinsel, topografik ve görsel kanıtlara odaklanarak, Patrikhane'nin Rum toplumunun merkezine konumlanmasının, Haliç'in deniz hattının ve eski Bizans mahallesinin kentsel görünümünün Fenerli kültürünün temel niteliklerinin ortaya çıkışına katkısı gösterilecektir.

Nicholas Melvani

Nicholas Melvani Atina Üniversitesi'nde Bizans Arkeolojisi ve Sanat Tarihi öğrenimi görmüştür ve şu anda Alman Araştırma Fonu (DFG) tarafından desteklenen "Approaching Byzantium" (Bizans'a Yaklaşmak) adlı projeye, Mainz'de bulunan Johannes Gutenberg Üniversitesi'nde araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Şu anki projesi, Kutsal Roma İmparatorluğu'ndan gelip İstanbul'u on altıncı yüzyılda ziyaret eden araştırmacılar ve sanatçıların yolculuk anlatıları ve resimlerini incelemektedir. Melvani Boğaziçi Üniversitesi ve Mainz Üniversitesi'nde Bizans sanatı ve Konstantinopolis'in topografyası üzerine dersler vermiştir. Yayınları arasında Geç

ABSTRACTS

SATURDAY 29.06.2024

I. SESSION

COMMUNITY FORMATION AND RELIGIOUS FOUNDATIONS

Chair **Firuzan Melike Sümertaş**

Fener after Byzantium: a Maritime Neighborhood of Istanbul from the Mid-Seventeenth to Eighteenth Century

The maritime façade of the northern coast of Constantinople had been a particularly vibrant area known for the commercial activity of the shops and harbors lining the shore of the Golden Horn throughout the Byzantine period. The area's character remained the same after 1453, despite the demographic changes that transformed the human geography of the city: although the elites aggregating around the Patriarchate uphill (based at the Byzantine monastery of the Virgin Pammakaristos) belonged to the class of privileged Greeks and the clergy, the coastal neighborhoods were populated mainly by fishermen and seamen. The Patriarchate's move to its present location at Saint George in Fener in the early seventeenth century signaled a major re-orientation for the Rum population, which gradually developed its residential base and cultural activity within the public life of Ottoman Istanbul against the backdrop of a characteristic Byzantine landmark, namely the maritime walls of the Golden Horn and their gates, including the fortification lines of the Petriyon and the Diplophanarion. The urban physiognomy of this zone is illustrated by the layout and topography of the Patriarchal building complex, as the Patriarchal apartments offered easy access to the nearby landing stage and a commanding view toward the sea down to Hasköy on the opposite shore. This paper will trace the interaction of the residents of Fener during the eighteenth century with the Byzantine layers of the district in order to explore how the spatial context of pre-Ottoman Constantinople impacted the identity of the Phanariote community. By focusing on textual, topographical, and visual evidence about the urban evolution of Fener in the seventeenth and eighteenth centuries, it will be shown that the location of the Patriarchate as the epicenter of the Greek community, the hydrography of the Golden Horn, and the cityscape of the former Byzantine neighborhood contributed to the emergence of the basic features of Phanariot culture.

Nicholas Melvani

Nicholas Melvani studied Byzantine Archaeology and Art History at the University of Athens and is currently Research Associate at Johannes Gutenberg University in Mainz with the Project "Approaching Byzantium," funded by the German Research Foundation (DFG). His current project examines travel accounts and images by scholars and artists from the Holy Roman Empire who visited Istanbul in the sixteenth century. He has taught classes in Byzantine art and

Bizans Heykelciliği üzerine bir monografi ve özellikle geç dönemler ve Osmanlı dönemine geçiş sırasında Bizans yazıtları ve Konstantinopolis topografyası hakkında makaleler yer almaktadır.

On Sekizinci Yüzyılda Eflak ve Boğdan Kilise Sanatında Fenerli Mirası

On dokuzuncu yüzyıl sonu ve yirminci yüzyılın ilk yarısında Romen tarih yazımı Fenerlileri sürekli yozlaşmış ve sömürücü olarak betimlemiş, sıklıkla yabancı olduklarını vurgulamış ve onları haksızca yerel beyler ve boyarlarla karşılaştırmış olsa da daha yakın tarihli araştırmalar Fener'den gelen yöneticilerin Romen tarihinde oynadıkları rolü yeniden ele alarak çoğunun incelikli bir kültüre sahip entelektüeller, Eflak-Boğdan toplumuna ilerleme getirmeye ve toplumla bütünleşmeye çalışan Aydınlanma yanlıları olduklarını göstermiştir. Bu görüş Fenerli yöneticilerin Eflak ve Boğdan'da kurdukları vakıflar ve varolan mirası korumak için verdikleri kararlarla da görülmektedir. Kısıtlı bir süre yönettikleri ülkelerde bazıları oldukça etkili olan kilise ve manastırlar inşa edip donatmışlardır. Bu, bazı ekonomik ve siyasi çıkarların, askeri stratejilerin ya da evlilik yoluyla ittifakların ötesinde, Balkan-ötesi, Bizans sonrası tinselliğinin halefleri olarak hareket ettiklerini; ortak bir Ortodoks bilinci alanı içine Tuna bölgesini de dahil ederek Osmanlı otoritesini bertaraf etme amaçlarını kanıtlar.

Sunum aynı zamanda Fenerliler tarafından Romen Prenslüklerinde inşa edilmiş ve çoğu örnekte tamamen yıkılmış ya da farklı bir stilde yeniden inşa edilmiş olan kiliseye ait binaların kaderinin izini de sürmektedir. Çoğunlukla kiliseler olmak üzere ayakta kalan binaların birçoğu şimdiye kadar hak ettikleri ilgiyi görmemiştir. Ağırlıklı olarak banilerinin yabancı kökeninden kaynaklanan bu durum Romen toplumunun yüzünü Batı'ya dönmeye ve yeni bir ulusal kimlik inşa etmeye karar verdikten sonra Doğu'dan gelen tarihsel mirasıyla ilişki kurma biçiminin bir yansımasıdır.

Bu bağlamda sorulacak önemli bir soru on sekizinci yüzyılda Romen Beyliklerindeki Fenerlilere özel bir sanatsal dışavurum olup olmadığıdır. Ve buna ek olarak, Fenerlilerin bu iddia edilen kendine özgülüğü gerçekten doğuya ait ve Romenlere özgü olmaktan uzak mıdır?

Mimarinin çok muhafazakar ve Tuna bölgesindeki yapı tekniklerine, yapı ustalarına ve erişilebilir malzemeye bağımlı olduğu, dolayısıyla kısıtlı zaman orada bulunmuş bazı başlıca yapıların zevklerinden çok kolayca etkilenemeyeceği sonucuna vardığımdan, bu çalışmada çoğunlukla Fenerli vakıfların taşınabilir mirasını ele almaya karar verdim. Bunların arasında ahşap oymalar (*ikonostasisler*, tahtlar, mobilyalar), metal eşyalar (ikona ve incil kaplamaları, kaplar ve liturjik nesnelere) ve resimler (ikonalar ve portreler) yer almaktadır. Varsayımım tüm bu eserlerin ortak bir yanı, Fenerlilerin düşünce biçiminin özelliklerini kaydeden bir şeyleri olabileceğidir.

the topography of Constantinople at Boğaziçi University and at Mainz University. His publications include a monograph on Late Byzantine sculpture and articles on Byzantine epigraphy and on the topography of Constantinople, especially during the late periods and the transition to the Ottoman period.

The Phanariot Legacy in Ecclesiastical Art from Wallachia and Moldavia in the Eighteenth Century

Although Romanian historiography from the late nineteenth century and the first half of the twentieth century consistently portrayed the Phanariots as corrupt and exploitative, often emphasizing that they were foreigners and unfairly comparing them to local princes and boyars, more recent research has reconsidered the role played by the leaders coming from Phanar in Romanian history, showing that most of them were intellectuals with a refined culture, promoters of Enlightenment ideas who tried to bring progress in Moldavian-Wallachian society and made efforts to integrate themselves. This statement is also proven by the foundations that the Phanariot rulers built in Wallachia and Moldavia and by the decisions they made in order to protect existing heritage. The fact that they built and decorated churches and monasteries, in some cases in a quite impressive manner, in the countries they ruled for a limited period, proves that, beyond certain economic and political interests, military strategies, or matrimonial alliances, they acted as successors of a trans-Balkan, post-Byzantine spirituality, including the Danubian lands in the area of a common Orthodox consciousness, which aimed to elude the Ottoman authority.

The presentation also traces the fate of the ecclesiastical buildings erected by the Phanariots in the Romanian Principalities, which in most cases were completely demolished or rebuilt in a different style. Also, many of the surviving buildings, mostly churches, have not received the attention they deserve until now. This situation, often caused by the foreign origin of the founders, is symptomatic of the way in which Romanian society related to its historical legacy coming from the East, after deciding to look towards the West and build a new national identity.

In this context, an important question to be asked is whether there is an artistic manifestation specific to the Phanariots in the Romanian Principalities in the eighteenth century? And, in addition, is this alleged peculiarity of the Phanariots really oriental and non-specific to the Romanians?

Since I came to the conclusion that the architecture is very conservative and dependent on construction techniques, the craftsmen, and the materials available in the Danubian territory, so it could not be influenced too easily by the tastes of some time-limited donors, I decided to consider for this paper mainly the movable heritage of the Phanariot foundations, including wood carvings (iconostases, thrones, furniture), metalwork (revetments of icons and gospels,

Çalışmada tam bir odaklanma sağlamak için 18. yüzyıl boyunca yaklaşık 12 kilise ve manastır kurmuş olan Mavrokordatos, Gikas, Kalimahis, Mavroyenis, İpsilandis ve Muruzis gibi Prenslüklerdeki en önde gelen ailelere mensup olan Fenerli voyvodaların ve yakın akrabalarının (kardeşleri, eşleri, çocukları vb.) dini vakıflarındaki taşınabilir mirası gözlemlemeyi seçtim.

Cristina Cojocaru

Cristina Cojocaru (d. 1988), Romen sanat tarihçisi. 2015 yılından beri, Ortaçağ'dan Modern Çağ'a geçiş dönemi Romen sanatını araştırdığı "G. Oprescu" Bükreş Sanat Tarihi Enstitüsü, Ortaçağ Sanatı ve Mimarisi Bölümü'nde araştırmacı olarak çalışıyor. Lisans (2011) ve yüksek lisans (2013) derecelerini Bükreş Ulusal Sanat Üniversitesi'nde elde etmiş ve 2015 yılından beri öğretim görevlisi olarak katkıda bulunduğu aynı kurumda doktorasını (2020) tamamlamıştır. Cristina Cojocaru aynı zamanda Ortaçağ, modern ve çağdaş sanatla ilgilenmektedir ve kitaplar, araştırmalar, makaleler ve bilimsel yayınların yanı sıra sanat sergilerinin belgelenmesi ve kütatörlüğüne de katkıda bulunmaktadır.

Fener'de Bir Bizans-Osmanlı Kilisesi

Fener semtinin Tevkii Cafer Sokağı'nda bulunan ve günümüzde heybetli bir kaleye benzeyen komşusu Fener Rum Erkek Lisesi'nin (1883) gölgesinde kalan, küçük, taştan bir kilise vardır. Bu kilise, Erken Modern dönemde, sık sık işaret ettikleri gibi tarihi "kent'in fethinin öncesine" uzanan ibadethanelerini korumak ve ellerinde tutabilmek için birçok sefer Osmanlı bürokrasisine başvuran, mahallenin Ortodoks Hıristiyanlarının yaşamlarında son derece önemli bir rol oynamıştı.

On üçüncü yüzyılda bir Bizans prensesi tarafından yaptırılan ve Palailogos hanedanının armasını taşıyan Theotokos Moukhlitissa, Osmanlı belgelerinde sık sık Kanlı Kümbet Kilisesi olarak anılırdı—bu, binanın ayırt edici mimari özelliklerini vurgulayan ve aynı zamanda 1453 yılında Konstantinopolis düşmeden kısa süre önce yakınlarda, Sancaktar Yokuşu'nda meydana gelen kanlı çatışmayı hatırlatan popüler bir isimdir. Kanlı Kilise fetih sonrasında camiye çevrilmeyen az sayıda taş kiliseden biridir ve tarihi, gizli bir tünel, bir ayazma ve muhtemelen vakfedeni betimleyen ilgili bir mozaik gibi cazibeli ayrıntıların yanı sıra on beşinci yüzyılda korunmasına yardımcı olan mimar ve kilisenin asla devlet tarafından müsadere edilmeyeceğini özellikle belirten, II. Mehmed ve II. Bayezid'e ait fermanlar hakkında soru işaretleri de içerir. Kilise on yedinci yüzyılda meydana gelen birçok yangında zarar görmüş, onarımlar ve yenilemelerle Bizans binasını örten Osmanlı katmanları eklendikçe değişime uğramıştır.

Bizans kilisesinin tarihi ve dönüşümü on sekizinci yüzyılın başında kimin "Fenerli" olduğu ve İstanbul'da *Rûm tâ'ifesi* mensubu olmanın ne anlama geldiği hakkında da daha geniş kapsamlı sorular ortaya çıkarmaktadır.

vessels, and liturgical objects) and paintings (icons and portraits), my assumption being that all these artifacts might have something in common, something that records the specifics of the Phanariots' thinking.

In order to precisely focus the study, I chose to observe the movable heritage from the ecclesiastical foundations of Phanariot hospodars and their close relatives (brothers, wives, children, etc.) belonging to the most prominent families present in the Principalities, such as Mavrocordatos, Ghica, Callimachi, Mavrogenes, Ypsilantis, and Mourousi, who were the founders of about 12 churches and monasteries throughout the eighteenth century.

Cristina Cojocaru

Cristina Cojocaru (b. 1988) is a Romanian art historian, working since 2015 as a researcher at the "G. Oprescu" Institute of Art History in Bucharest, Department of Medieval Art and Architecture, where she studies Romanian art in the period of transition from Medieval to modern times. She earned a BA (2011) and a MA (2013) from the National University of Arts in Bucharest, Faculty of Art History and Theory, and recently a PhD (2020) from the same academic institution, where she has also collaborated as an associate lecturer since 2015. Cristina Cojocaru is also interested in Medieval, modern, and contemporary art, and her concerns have been materialized in books, studies, articles, and scientific papers, as well as in documenting or curating art exhibitions.

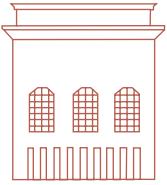
A Byzantine Ottoman Church in Fener

Overshadowed today by its imposing castle-like neighbor, the Greek Orthodox Lyceum (1883), a small masonry church in the Tevkii Cafer quarter of the Fener district, played a pivotal role in the early modern period in the lives of the neighborhood's Orthodox Christians, who on various occasions navigated the Ottoman bureaucracy in order to preserve and maintain their house of worship, whose history stretched back, as they frequently pointed out, to long "before the conquest of the city."

The Theotokos Mouchliotissa, founded by a Byzantine princess in the thirteenth century and bearing the heraldry of the Palaiologan dynasty, was often referred to in Ottoman documents as the Kanlı Kümbet Kilise, or the Church with the Bloodied Dome—a popular name that highlighted the building's distinguishing architectural feature and also recalled the ferocious fighting that had taken place nearby, on Sancaktar Yokuşu, shortly before Constantinople fell in 1453. The Kanlı Kilise is one of the few masonry churches not to have been converted into a mosque after the conquest, and its story is replete with tantalizing details, such as a secret tunnel, a holy water spring, and a related mosaic that may depict its foundress—as well as questions about the architect who may have helped preserve it in the fifteenth century and *firmans* from Mehmed II and Bayezid II purportedly stating that the church would never be

Karen A. Leal

Karen Alexandra Leal *Muqarnas: An Annual on the Visual Cultures of the Islamic World* dergisinin yönetici editörüdür. Lisans *summa cum laude* derecesini Klasik Diller (Yunanca ve Latince) alanında, yüksek lisans ve doktora derecelerini ise Tarih ve Ortadoğu Çalışmaları alanlarında Harvard Üniversitesi'nden "The Ottoman State and the Greek Orthodox of Istanbul: Sovereignty and Identity at the Turn of the Eighteenth Century" (Osmanlı Devleti ve İstanbul'un Rum Ortodoksları: On Sekizinci Yüzyılın Başında Egemenlik ve Kimlik) konulu tezıyla almıştır. Packard Humanities Institute, Fulbright, NEH, ARIT ve Library of Congress'ten araştırma bursları almış, Kilise ve Toplum Enstitüsü'nün üyesi ilan edildiği St. John's Üniversitesi'nde dersler vermiştir. Araştırmaları İstanbul'daki Rum Ortodoks cemaati, Osmanlı ve Avrupa arasındaki kültürel alışveriş ve Yunan-Roma geleneğinin Osmanlı kültürü üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır.

II. OTURUM MİMARİ, HAMİLİK, KÜLTÜRLER ARASI EĞİLİMLER

Oturum Başkanı **Çiğdem Kafescioğlu**

Eflak Boyarları ve Rum Fenerlilerin Eflak Malikâne Mimarisi Üzerindeki Karşılıklı Etkileri: Kaynaklar, İşlev ve Adab Üzerine Bir İnceleme

1650 ve 1750 yılları arasında Eflak Beyliği'ndeki konut mimarisi hakkında şimdiye kadar yapılmış araştırmalar bu mimarinin Veneto bölgesindeki Andrea Palladio tasarımlarından ve İstanbul'daki Osmanlı saraylarından etkilendiğini öne sürer. Bu çalışma siyasi kariyerlerini on yedinci yüzyılda Eflak'ta sürdürmüş olan Kantakuzinoslar ve Gikaslar gibi Rum boyarların kültürel etkisini ve Venedik ve İstanbul'daki mimariyle giderek artan sanatsal ilişkilere olan katkılarını inceleyerek yukarıdaki analizi derinleştirmeyi amaçlamaktadır. Rum boyar topluluğunun ve Fenerli ailelerin Eflak içinde Osmanlı adabını ve yaşam stillerini savunmadaki etkisini araştıracağız. Ayrıca, Fenerlilerin, özellikle Eflak Beyliği'ni 1716'dan 1750'lere dek yöneten Mavrokordatosların etkisini ve o dönemde Eflak prensleri ve boyarlarınınkini hatırlatan bir stilde inşa edilen büyük malikânelerle yerel yaşam stillerini, adabı ve gelenekleri asimile edişlerini de inceleyeceğiz.

Bu mimari öğelerin kaynakları ve kökenleri karmaşıktır. On yedinci yüzyılda, Eflak malikâneleri aralarında *imaret*lere ve Osmanlı saraylarının mutfaklarına benzer bir biçimde hane dışında

confiscated by the state. The church suffered damage in multiple seventeenth-century fires and gradually changed as repairs and renovations added Ottoman layers that obscured the Byzantine building.

The Byzantine church's history and transformation also raise broader questions about who was "Fenerli" and what it meant to be a member of the "Rüm tâ'ifesi" in Istanbul at the turn of the eighteenth century.

Karen A. Leal

Karen Alexandra Leal is the managing editor of *Muqarnas: An Annual on the Visual Cultures of the Islamic World*. She received her B.A. *summa cum laude* in Classics (Greek and Latin) and her M.A. and Ph.D. in History and Middle Eastern Studies from Harvard University, where she wrote a dissertation on "The Ottoman State and the Greek Orthodox of Istanbul: Sovereignty and Identity at the Turn of the Eighteenth Century." She has held fellowships from the Packard Humanities Institute, the Fulbright Commission, NEH, ARIT, and the Library of Congress and also taught at St. John's University, where she was named a fellow in the Institute for Church and Society. Her research focuses on the Greek Orthodox community of Istanbul, Ottoman and European cross-cultural exchange, and the effects of the Greco-Roman tradition on Ottoman culture.

II. SESSION ARCHITECTURE, PATRONAGE, CROSS CULTURAL TRENDS

Chair **Çiğdem Kafescioğlu**

The Mutual Influence of Wallachian Boyars and Greek Phanariots on Wallachian Mansion Architecture: An Exploration of Sources, Function, and Etiquette

Previous research on residential architecture in the Principality of Wallachia between 1650 and 1750 has suggested that it was influenced by the designs of Andrea Palladio in the Veneto region and Ottoman palaces in Istanbul. This study aims to delve deeper into these analyses by examining the cultural impact of Greek boyars, such as the Cantacuzinos and the Ghykas, who pursued political careers in Wallachia during the seventeenth century, and their contributions to the deepening artistic relations with the architecture in Venice and Istanbul. It will explore the impact of the Greek boyar faction and Phanariot families in advocating for Ottoman etiquette and lifestyles within Wallachia. Additionally, we will examine the influence of the Phanariotes, particularly the Mavrocordatos, who governed the Wallachian Principality from 1716 to the 1750s, and their assimilation of local lifestyles, etiquette, and customs through the construction of grand mansions in a style reminiscent of the princes and boyars of Wallachia during that era.

The sources and origins of these architectural elements are complex. In the seventeenth century, Wallachian manors began to adopt Ottoman house spaces, including separate cooking

bulunan ayrı yemek pişirme alanlarının da olduğu Osmanlı yaşam mekânlarını edinmeye başladı. Ayrıca Eflak malikâneleri Osmanlı evlerindeki *hayat*lara benzer bir biçimde yemek yemek ve sosyalleşmek için yarı açık mekânlar da içeriyordu. Bazı araştırmacılar bu mekânları Venedik *loggias*larına benzetse de, Eflak'taki işlevleri Osmanlı *hayat*larınıninkine daha yakındır ve sosyalleşme ve yemek yeme alanları olarak işlev görürler. Bu da Eflak'taki yarı açık mekânların, Eflak sarayının Osmanlı İstanbul'unun konut ve adap öğelerini gitgide daha çok benimsemesinden etkilendiğini akla getirir. Çalışma aynı zamanda hem Venedik hem de Osmanlı mimarisindeki yarı açık mekânların Bizans kökenleriyle ilgili hipotezler de önermektedir. Bu mekânsal özellikler, İstanbul'daki Barok ve Rokoko mimari trendleriyle paralel olarak daha Avrupalılaştırmış, klasik tipte malikânelerin 1770'lerden itibaren bu geleneksel yapıların yerini almasına kadar, on sekizinci yüzyıl boyunca da iyi korunmuştur.

Elisabeta Negrău

Dr. Elisabeta Negrău sanat tarihçisidir ve Romanya, Bükreş'te bulunan Romanya Akademisi "George Oprescu" Sanat Tarihi Enstitüsü'nde Ortaçağ sanat ve mimarisi üzerinde uzmanlaşmış bir kıdemli araştırmacıdır. Ana araştırma alanları, ibadet pratikleri ve sosyal dönüşümlerle ilişkili olarak Bizans ve Bizans sonrası ikonografisi, Bizans ve Bizans sonrası geleneklerde sanat ve iktidarın kesişimi, Eflak Beyliği'nin Ortaçağ ve Yeniçağ sanat tarihi (on dördüncü-on yedinci yüzyıllar) ve Eflak, Bizans ve Balkanlar arasındaki sanatsal bağlantıların yanı sıra Eflak Yeniçağ sanatını (on sekizinci-erken on dokuzuncu yüzyıl) kapsamaktadır. Elisabeta Negrău Romanya'nın duvar resimleri ve ikonalar mirasına odaklanan araştırma projelerine katılmış ve yerli ve yabancı yayınlarda Eflak Ortaçağ ve Yeniçağ sanat tarihi üzerine 50'den fazla çalışmaya imza atmıştır. Doktora tezine dayanan ve *The Cult of the Southeast European Sovereign and the Case of Wallachia: An Artistic Perspective* adlı, 1. basımı 2011 ve 2. basımı ise 2020'de Yaş'da yapılmış bir kitap yayımlamış, bunun yanı sıra *The Iconography of Brancovan Mural Painting in Vâlcea County* (2 cilt, Bükreş, 2008), *Iconostases from Bucharest: 17th-19th Centuries* (Bükreş, 2017) ve *Pafnutie-Pârvu the Painter: Tradition and Modernity in Brancovan Art* (Bükreş, 2017) adlı kitapların yanı sıra diğer birçok derleme esere ortak yazar olarak katkıda bulunmuştur. En son yayını, Maria Alessia Rossi ve Alice Isabella Sullivan tarafından derlenen, *The Routledge Handbook of Byzantine Visual Culture in the Danube Regions, 1300-1600* (Routledge, 2024) adlı kitabın "The Visual Culture of Wallachia Before and After 1453" adlı bölümüdür.

Saraylar ve Kalfalar: III. Selim'in Saltanatı Sırasında Hamilik İlişkileri

Sultan III. Selim'in geniş maiyetinin, özellikle de annesi, kız kardeşleri, kuzenleri ve onların annelerinin hamilik ilişkileri, padişahın ailesine hizmet eden "Rum" sanatçılar, mimarlar ve yapı ustaları hakkında şimdiye kadar yazılanların kapsamını genişletmektedir. Bu çalışma III. Selim ve kadın akrabalarına hizmet veren ve modern mimarlara benzer görevleri olan Rum *kalfaların* rolünü araştırmaktadır. Özel olarak Komyanoz, Foti, Todori ve Yani Kalfa gibi karakterleri, onların genelde imparatorluk tersanesinde gemi inşacısı olarak başlayan meslek yaşamlarını

spaces located outside the house, similar to *imarets* or *seraglio* kitchens of Ottoman palaces. Additionally, Wallachian manors featured special semi-open spaces for dining and socializing, akin to the *hayats* in Ottoman houses. While some researchers have compared these spaces to Venetian *loggias*, their function in Wallachia was more aligned with the Ottoman *hayats*, serving as areas for socializing or dining. This suggests that the semi-open spaces in Wallachia were influenced by the increasing adoption of dwelling and etiquette elements from Ottoman Istanbul by the Wallachian court. The study also proposes hypotheses regarding the Byzantine origins of semi-open spaces in both Venetian and Ottoman architecture. These spatial traits were preserved well into the eighteenth century until a more Europeanized, classicizing type of mansions, in line with the Baroque and Rococo architectural trends in Istanbul, replaced the use of these traditional structures by the 1770s.

Elisabeta Negrău

Dr. Elisabeta Negrău is an art historian and senior researcher at the "George Oprescu" Institute of Art History of the Romanian Academy in Bucharest, Romania, specializing in Medieval arts and architecture. Her primary research interests encompass Byzantine and post-Byzantine iconography in relation to devotional practices and social transformations, the intersection of art and power in the Byzantine and post-Byzantine traditions, the Medieval and pre-modern art history of the Principality of Wallachia (fourteenth-seventeenth centuries), and artistic connections between Wallachia, Byzantium, and the Balkans, as well as early modern art in Wallachia (eighteenth to early nineteenth centuries). Elisabeta Negrău has participated in research projects focusing on the heritage of mural painting and icons in Romania and has authored over 50 studies on Medieval and early modern art history in Wallachia, in Romanian and foreign publications. She published a book based on her doctoral thesis, titled *The Cult of the Southeast European Sovereign and the Case of Wallachia: An Artistic Perspective*, in 2011 (1st ed.) and 2020 (2nd ed.) in Iași and has collaborated as a co-author on volumes such as *The Iconography of Brancovan Mural Painting in Vâlcea County* (2 volumes, Bucharest, 2008), *Iconostases from Bucharest: 17th-19th Centuries* (Bucharest, 2017), and *Pafnutie-Pârvu the Painter: Tradition and Modernity in Brancovan Art* (Bucharest, 2017), as well as in other various collected volumes. Her latest publication is the chapter "The Visual Culture of Wallachia Before and After 1453," in *The Routledge Handbook of Byzantine Visual Culture in the Danube Regions, 1300-1600*, edited by Maria Alessia Rossi and Alice Isabella Sullivan, Routledge, 2024.

Courts & Kalfas: Patronage Relationships in Selim III's Reign

The patronage networks of the members of Sultan Selim III's extended court, specifically his mother, sisters, cousins, and their respective mothers, expand what is already written about the "Greek" artists, architects, and craftsmen who serviced the imperial family. This paper delves into the role of Greek *kalfas*, akin to modern architects, who served Selim III and his female relatives. It specifically examines figures such as Komyanoz, Foti, Todori, and Yani Kalfas, exploring their professional lives, which typically began in the imperial arsenal as shipbuilders.

incelemektedir. Bu bireyler on sekizinci yüzyılda saray tarafından Başkent'e davet edilmiş olan Fransız gemi inşacıları/mimarların emrinde—ya da onlarla birlikte—çalışmışlardır. Yaşamlarının önemli fakat gözardı edilmiş bir başka yönü ise bu kişilerin Ege adalarıyla olan derin mesleki (ve muhtemelen ailevi) bağlarıdır. İtalyan ve Fransız etkileriyle kültürel etkileşimler, bu kişilerin özellikle sarayların iç mekânlarında benimsediği, uyguladığı ve yaydığı dekoratif zevklere ışık tutabilir. Ayrıca bu araştırma bu kalfaların profesyonel bağlantılarını, örneğin “Sakız”lı ahşap oymacıları”yla olan ilişkilerini gün yüzüne çıkarmamıza yardım edebilir.

Bu kalfaların sıklıkla eşzamanlı olarak yürüttüğü, imparatorluğa ait birçok inşaat projesinin haritasını çıkarmak ve bu projelerin başarıyla ve zamanında tamamlanması karşılığında hamilerinden edindikleri ayrıcalıkları incelemek bu aktörlerin padişah ailesi için önemini ortaya koyacaktır. Dahası, bu—bahşedilmiş ya da talep edilmiş—ayrıcalıklar yalnızca bu kalfalar arasındaki yoğun rekabeti değil, aynı zamanda aralarındaki etkileşimlerin boyutlarının altını çizerek birbirlerinin mesleki yaşamı hakkındaki derin farkındalıklarını da vurgular.

Çalışma I. Abdülhamid'in kızı Esmâ Sultan, onun *kethüdası* (kişisel muhasebecisi/varlık yöneticisi) Ömer Ağa ve işlerle dikkat çekici bir biçimde alakadar olan annesi Sineperver arasındaki, Esmâ Sultan'ın Eyüp'te yer alan yeni yalısının uzayan inşa süreci hakkındaki uzun yazışmalardan yakın okumalar da sunmaktadır. Bu metinler yalının tasarımı ve inşasıyla görevli, Fenerli bir Rum-Osmanlı mimarı olan Komyanoz Kalfa'nın yanı sıra, bu yapı profesyonellerinin çalışma yöntemleri ve Esmâ'nın kendi maiyetinin farklı üyeleriyle ilişkilerin adabı hakkında da bir kavrayış ortaya koymaktadır. Ayrıca, yazışmalar Sineperver'in projeyi denetlemek yoluyla kızına destek olarak oynadığı son derece önemli rolü vurgulamakta ve mimar-müşteri ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır.

Çalışma İngiliz mimar Charles Robert Cockerell'e (ö. 1863) eşlik eden ve bu yabancıların Esmâ'nın Eyüp'teki artık varolmayan yalısıyla çağdaş olan mekânların yerel mimari özelliklerinin (her zamanki görkemli imparatorluk yerleşmeleri yerine) çizimlerini yapmasına izin veren isimsiz Rum sanatçı üzerine düşünceler geliştirerek son bulmaktadır.

Hilal Uğurlu

Ayşe Hilal Uğurlu, İstanbul MEF Üniversitesi'nde Mimarlık Tarihi bölümünde doçent doktor olarak görev yapmaktadır. Araştırma konuları on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl Osmanlı sosyal, siyasi ve mimari tarihini kapsar. 2016 yılında Prof. Hatice Aynur ile *Osmanlı Mimarlık Kültürü* adında bir kitabın yanı sıra, Dr. Suzan Yalman ile *Kutsal Mekânlar ve Kentsel Ağlar* (Sacred Spaces & Urban Networks) ve *The Friday Mosque in the City: Liminality, Ritual, Politics* adlı iki kitap kaleme almıştır.

Deniz Türker

Deniz Türker, Rutgers-New Brunswick'te Geç Osmanlı ve Türk görsel ve maddi kültürlerinde uzmanlaşmıştır ve İslam sanatı ve mimarisi alanında doçent doktordur. *The Accidental Palace*

These individuals worked under—or alongside—French shipbuilders/architects, who were invited to the capital by the court in the eighteenth century. Another important but overlooked aspect of their lives is the deep professional (and possibly familial) connections these men had with Aegean islands. The cultural interactions with Italian and French influences might shed light on the decorative tastes they adopted, practiced, and disseminated, particularly in palatial interiors. Additionally, this investigation might help us uncover the business networks of these kalfas, for example, their relations with 'woodcarvers from Chios.'

Mapping the multiple and often simultaneous imperial building projects which these kalfas oversaw and examining the privileges they received from their patrons upon the successful and timely completion of these projects demonstrates the significance of these actors for the imperial family. Furthermore, these privileges—whether granted or sought—highlight not only the intense competition among these kalfas but also their deep awareness of each other's professional lives, underscoring the stakes of their interactions. The paper also offers close readings of the lengthy correspondence between Esmâ Sultan, Abdülhamid I's daughter, her *kethüda* (personal accountant/asset manager) Ömer Ağa, and her remarkably involved mother Sineperver on the prolonged building process of her new waterfront mansion in Eyüb. These texts not only reveal insights about Komyanoz Kalfa, a Greek-Ottoman architect from Phanar tasked with the mansion's design and construction, but also about the operational methods of these builders and the decorum of engagement with different members of Esmâ's own court. Additionally, the correspondence highlights Sineperver's pivotal role in supporting her daughter by overseeing the project and reveals the architect-client relationship.

The paper ends with a rumination on the anonymous Greek artist who accompanied the English architect Charles Robert Cockerell (d. 1863) and allowed the foreigner to sketch domestic architectural features of spaces (instead of the usual grand imperial sites) that were contemporaneous with Esmâ's now non-extant Eyüb mansion.

Hilal Uğurlu

Hilal Uğurlu is Associate Professor of architectural history at MEF University, Istanbul. Her research interests include Ottoman social, political, and architectural history, especially of the eighteenth and nineteenth centuries. She coedited a book with Prof. Hatice Aynur in 2016 entitled *Osmanlı Mimarlık Kültürü* (*Ottoman Architectural Culture*) and two books with Dr. Suzan Yalman, *Sacred Spaces & Urban Networks* and *The Friday Mosque in the City: Liminality, Ritual, Politics*.

Deniz Türker

Deniz Türker is an Assistant Professor of Islamic art and architecture at Rutgers-New Brunswick who specializes in Late Ottoman and Turkish visual and material cultures. Her book entitled *The Accidental Palace* (Penn State Press, 2023) traces the architectural and landscape history

(Penn State Press, 2023) adlı kitabı İstanbul'daki son Osmanlı sarayı olan Yıldız Sarayı'nın mimari ve peyzaj tarihinin izini sürer. Türker aynı zamanda İslam sanatı koleksiyonculuğu tarihine (özellikle on dokuzuncu yüzyıl Osmanlı ve Mısır topraklarında) olan ilgisini sürdürmektedir. Bir sonraki projesi, Yıldız Moran'ın 1950'lerde Anadolu'nun Türk hümanistleri tarafından yeniden keşfi bağlamındaki fotoğraf çalışmalarına odaklanmaktadır.

İstanbul'un Mimari ve Kentsel Dönüşümüne Rum ve Egelilerin Katılımı: Barok Çağı Sırasında Doğu Akdeniz Ağları

On sekizinci yüzyıl Osmanlı mimarisine ağırlıklı olarak dış dünyayla bağlantıları üzerinden yaklaşmıştır. Kandiye Savaşı'nı (1645–1669) izleyen yıllardaki Doğu Akdeniz dinamiklerinin daha derinlemesine bir keşfi, dönemi birçok açıdan daha taze ve kapsamlı değerlendirebilecek esaslı bir kavrayış ortaya koyar. Titiz bir analizle, sınırlı (ve oldukça yüzeysel) bezeme öğeleri ötesinde başkentteki çoğu mimari ve kentsel yeniliğin salt çağdaş Batı Avrupa kaynaklarından edinilebilecek etkileri aştığı ve kökenlerinin daha geniş bir yelpazeye sahip olduğu açık hâle gelmektedir. Bir dizi Erken Rönesans ve Ortaçağ mimari formunu, özellikle de İtalyan estetiğiyle uyumlu olanları benimsemenin yanı sıra, oluşmakta olan Osmanlı dağarcığı farklı bina tiplerini, inşa tekniklerini ve kentsel çözümleri de içine alıyordu. Bu yeniliklerin doğası ve kapsamı, açık bir şekilde, kent tüm mimari kültürünün dönüşümünün, birçok araştırmacının öne sürdüğü gibi yalnızca Batı Avrupa'dan mimari çizimler ve kitaplar yoluyla başarılmış olamayacağını göstermektedir. Sonuç olarak ilk mimar, yapı ustası ve sanatçı nesil(ler)inin bu mimari formlarla, onları yerleşik Osmanlı geleneğine dikkat çekici bir acıklık ve kolaylıkla, pürüzsüzce dahil edebilecek bir aşinalığı olduğu açıktır.

1645 ve 1715 yılları arasında, Osmanlı'nın Girit, Sakız Adası ve Mora gibi Venedik Cumhuriyeti'ne ait önemli Doğu Akdeniz topraklarının bazılarını fethi (ve yeniden ele geçişi) ardından, başkent İstanbul'a bu bölgelerden taze ve üretken bir göç dalgası yaşandı. Arşiv kanıtları bu göçmenler arasındaki önemli bir grubun çok miktarda kalifiye yapı profesyonellerinden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Rum Ortodoks olsun, Müslüman olsun (özellikle Girit'te İslam dinine geçiş yoğunluklu), bu yeni aktörler mimari ve kentsel yeniliklerin; çağdaş yerel gözlemciler tarafından övüldüğü şekliyle bu “hoş yeni üslubun” ortaya çıkışında, inkâr edilemez bir biçimde merkezi rol oynamıştır. Başkentteki ilişkileri çift taraflı ve dinlerötesi: bir yandan Rum elitlerine, özellikle de Fenerlilere hizmet verirken bir yandan da saray çevreleri (sultanlar ve aileleri, saray mensupları) ve yönetici sınıfların en üst düzey mensupları (vezirler, paşalar, yüksek memurlar, etkili tüccarlar vb.) tarafından da bir o kadar talep görüyorlardı.

Bu çalışma, bu eşsiz dönüşüm olayının daha önceleri gözardı edilmiş fakat son derece etkili aktörlerini, başkent ve eyaletler arası ile Osmanlı mimari gelenekleri ve Batı Avrupa etki alanı arasındaki kültürlerarası trafiğin Rum ve daha geniş anlamda Egeli öznelerine yeni bir vurgu yaparak keşfetmeyi amaçlamaktadır.

of Yıldız, the last Ottoman palace in Istanbul. She also has a sustained interest in the history of Islamic art collecting (especially in the nineteenth-century Ottoman and Egyptian domains). Her next project is centered on Yıldız Moran's photographic practice in the context of Anatolia's rediscovery by Turkish humanists in the 1950s.

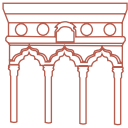
Greek and Aegean Participation in the Architectural and Urban Renewal of Istanbul: Eastern Mediterranean Networks during the Age of Baroque

Diverging from well-established approaches that examine eighteenth-century Ottoman architecture predominantly through the lens of its connections to the external world, a more in-depth exploration of eastern Mediterranean dynamics following the Cretan War (1645–1669) reveals pivotal insights for a fresh and comprehensive understanding of this period across multiple dimensions. Upon meticulous analysis, it becomes evident that beyond limited (and quite superficial) ornamental elements, most architectural and urban innovations within the capital were rooted in a significantly broader spectrum, transcending influences solely drawn from contemporary western European sources. In addition to embracing a range of early Renaissance and Medieval architectural forms, particularly those resonating with Italian aesthetics, the emerging Ottoman vocabulary also incorporated different building types, construction techniques, and urban solutions. The nature and scope of these innovations unequivocally suggest that the transformation of the capital's entire architectural culture could not have been solely achieved through architectural drawings and books from western Europe, as many scholars have asserted. Consequently, it is apparent that the initial generation(s) of architects, builders, and artists must have possessed a pre-existing familiarity with these architectural forms to seamlessly integrate them into the established Ottoman tradition with remarkable fluency and ease.

Following the Ottoman conquests (and reacquisitions) between 1645 and 1715 of some significant eastern Mediterranean possessions belonging to the Venetian Republic, such as Crete, Chios, and the Peloponnese, the capital, Istanbul, enjoyed a fresh and prolific migration wave from these areas. Archival evidence substantiates that among these migrants, a significant contingent comprised a considerable number of skilled building professionals. Whether Greek Orthodox or Muslim (a significant trend of conversion to Islam was notable, particularly in Crete), these new actors undeniably played a pivotal role in the emergence of the “pleasing new manner,” as the architectural and urban novelties were praised by contemporary local observers. Their network in the capital was dual and trans-confessional: on one hand, they served the Greek elites, primarily Phanariots, while on the other, they were equally demanded by the imperial circles (sultans and their family, court members) and the uppermost milieus of the ruling classes (viziers, pashas, high officials, influential merchants, etc.).

Alper Metin

İstanbul'da doğan Alper Metin'in mimarlık eğitimi IUAV Venedik Üniversitesi (2014) ve Roma Tre Üniversitesi'ni (2017) takiben, Paris ve Madrid'deki kapsamlı misafir akademisyen pozisyonlarıyla devam etti. 2022 yılında doktorasını Roma Sapienza Üniversitesi'nde Mimarlık Tarihi alanında onur derecesiyle tamamladı. Doktora tezi Osmanlı Barok Çağı olarak adlandırılan dönemin kökenleri ve yerel ve Batı Avrupa kaynaklarıyla bağlantıları üzerinedir. 2019–2022 yılları arasında aynı üniversitede asistan öğretim üyesi olarak hizmet verdi ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde iki araştırma projesi yürüttü. Halen Bologna Üniversitesi–*Alma Mater Studiorum*'da doktora sonrası araştırmacı pozisyonundadır; aynı üniversitede İtalya Kültür Bakanlığı ile ortak bir projede çalışmakta ve Roma Sapienza Üniversitesi'nde mimarlık tarihi dersleri vermektedir. Ana akademik çalışmaları Barok mimari formlarının yayılımı ve 2021 yılında hakkında uluslararası bir konferans (*Knowledge, Interpretation and Dissemination: Circulations in Mediterranean Architectural Culture between 17th and 18th centuries - Bilgi, Yorumlama ve Yayma: Akdeniz Mimari Kültüründe 17. ve 18. Yüzyıllar Arasındaki Dolaşım*) da düzenlediği, farklı Akdeniz uygarlıkları arasında iç içe geçen kültürlerarası alışverişler konuları etrafında yoğunlaşmaktadır.

III. OTURUM EDEBİ KÜLTÜR, ŞİİR VE EĞİTİM

Oturum Başkanı **Haris Theodorelis-Rigas**

Fenerli Lirik Şiirinin Zengin Doğal ve Kentsel Ortamı

Bu çalışmada Fenerli lirik şiirinde bir şiirsel bağlam olarak zengin bir çevre kavramının hâkimiyetini, Chatzipanagioti-Sangmeister'in analizine bağlaşıklık olarak tartışıyoruz; bu analize göre Fenerli lirik şiirinin ortaya çıkışı, İstanbul'un kentsel manzarasının Lale Devri (1717–1730) sırasında yeniden şekillenmesiyle ilişkilidir. Böylelikle, (Hıristiyan) yerli ve yabancı toplulukların bahçeler ve çeşmeler boyunca gezintiye çıkmaları ya da şarkılarını söyleyebilecekleri “civar mahallelere” gezmelere gitmeleri mümkün olmuştur. Bu anlamda şiirsel zenginlik imgeleri, varlıklı bir sınıfın gönençli yaşamının muhayyel olmaktan ziyade natüralist bir betimlemesidir. Buna uygun olarak çoğunlukla Kıbrıs Üniversitesi tarafından yürütülen *Phanariot Lyric* derlemesinin yanı sıra Zisis Dautis'in 1818 tarihli *Antolojisi*'ne ve Momartz'ın ilk olarak 1766 yılında yayımlanmış “efsanevi” *Vosporomahiası*'na dayanan bir şiir külliyatından birçok örnek sunuyoruz.

The present study aims to explore the previously overlooked yet strongly influential actors of this rather unique phenomenon of transformation, with a new emphasis on Greek and, more widely, Aegean agents of cross-cultural traffic between the capital and the provinces and between Ottoman architectural conventions and the western European sphere.

Alper Metin

Born in Istanbul, Alper Metin pursued his architectural studies at IUAV University of Venice (2014) and Roma Tre University (2017), complemented by extensive academic sojourns in Paris and Madrid. In 2022, he achieved a Ph.D. with honors in Architectural History from Sapienza University of Rome. His doctoral dissertation delved into the origins of the so-called Ottoman Baroque and its interconnections with local and western European sources. During the period spanning 2019–2022, he served as an assistant lecturer at the same university and conducted two research projects at Istanbul Technical University. Presently, he holds a postdoctoral research position at the University of Bologna–*Alma Mater Studiorum*, where he is engaged in a project in collaboration with the Italian Ministry of Culture, and teaches architectural history at Sapienza University of Rome. His main scholarly pursuits revolve around the diffusion of Baroque architectural forms and the intricate cross-cultural exchanges among diverse Mediterranean civilizations, a subject on which he organized an international conference in 2021 (*Knowledge, Interpretation and Dissemination: Circulations in Mediterranean Architectural Culture between 17th and 18th centuries*).

III. SESSION LITERARY CULTURE, POETRY, AND INSTRUCTION

Chair **Haris Theodorelis-Rigas**

The Affluent Natural and Urban Environment in the Phanariot Lyric

In this paper, we discuss the dominance of the concept of an affluent environment as a poetic context in Phanariot Lyric in conjunction with Chatzipanagioti-Sangmeister's analysis, according to which the emergence of the Phanariot Lyric is associated with the reshaping of Constantinople's urban landscape during the so-called “Tulip era” (1717–1730), which allowed the (Christian) local and the foreign population to enjoy outdoor activities of strolling through gardens and fountains or making excursions to the “suburbs” where they could sing their lyrics. In this sense, the poetic images of affluence are less of an imaginary and more a naturalistic depiction of the prosperous life of a wealthy class. Accordingly, we present various examples from a poetic corpus mainly based on the compilation of the *Phanariot Lyric* project carried out at the University of Cyprus, as well as the Zisi Daoutis' Anthology of 1818 and Momartz's “legendary” *Vosporomachia*, first published in 1766.

Konstantinos Sampanis

Konstantinos Sampanis (Doktora; Tarihsel Dilbilim, Salzburg Üniversitesi) Viyana Üniversitesi'nde doktora sonrası araştırma görevlisi ve öğretim üyesidir.

Chariton Karanasios

Chariton Karanasios (Doktora, Yunan Filolojisi, Berlin Özgür Üniversitesi) Atina Akademisi'nde uzman araştırmacı ve Ortaçağ ve Modern Hellenizm Araştırma Merkezi yöneticisidir. Doktora derecesini Freie Universität Berlin'den edinmiştir. Araştırmaları modern Yunan filolojisi ve paleografisi, eğitim tarihi ile Bizans sonrası ve modern Yunan dönemleri Yunanca bilimsel ve felsefi metinlerin ve el yazmalarının incelenmesine odaklanmaktadır. Önemli katkıları arasında *Sebastos Trapezuntios Kyminetes (1632–1702)* yayını ve Yunan keşiş ve rahip Anastasios Gordios'un (1675–1728) Yazışmaları vardır. Ayrıca akademik ilgi alanları Fener lirik şiirine ve Kesarios Dapontes'in şiir çalışmalarına da uzanmaktadır.

Neşellilik Pratikleri: Nikolaos ve Skarlatos Mavrokordatos Arasındaki Kitaplar ve Okumalar

Fenerli tüccar seçkinlerin Osmanlı devlet aygıtında ve Tuna *hospodarlıklarında* yükselişi başlangıç ivmesini Mavrokordatoslar hanesinden ve bu hanenin sosyal hareketlilik ve seçkinliğinden almıştır. Bu ailenin kitap koleksiyonları bir bilgi hazinesi, dragomanların ve daha sonra *hospodarların* ve etraflarındaki alim çevresinin entelektüel ve edebi etkinlikleri için bir laboratuvar ve hanedanlığın entelektüel formasyonu için bir müzakere alanıdır. Bu koleksiyonlar, Fenerli elitlerin bilgi kültüründe, miras edinilmiş Antik ve Bizans gelenekleri, Osmanlı saray kültürü ve Erken Modern Avrupa *epistemesiyle* etkileşimleri içinde gerçekleşip somutlaşan gerilim ve dönüşümlere de erişim sağlar. Çalışmam *oikos'un* yani hanenin ve aynı zamanda *nomos'un*, yani bilgi ve iktidar arasındaki ilişkinin önemini vurgulayarak ve bilgi ekonomisi yerine bilginin *oikonomikos'unun* ve bibliotekonomi yerine *bibliothoikonomikos'un* altını çizerek, Mavrokordatosların hanesindeki nesiller arası süre(siz)liklere odaklanacak. Nikolaos Mavrokordatos (1680–1730) ve oğlu Skarlatos'un (1701–1726) okuma alışkanlıkları ve pratiklerinin, okumaların alıntılarla belgelendiği ve eleştirel yorumlarla açıklandığı *florilegium*larına ve kişisel kitap kopyaları içindeki notlara dayanan bir karşılaştırma yaparak, nesiller arası kendini oluşturma, beyleri eğitmek için stratejiler ve Avrupa Edebiyat Cumhuriyeti'ne Hospodar'ın imajı ve namının ayrılmaz bir parçası, *legitimatıo principis'in* bir unsuru olarak erişim kazanma meselelerini irdelenecek. Hanenin ünlü kütüphanesi bu nedenle İmparatorluk ve Avrupa Edebiyat Cumhuriyeti'nin kesişim noktasında bilgi araçlarına ve edebiyat elçilerine canlı bir organizma olarak problem çözme ve kimliği güvenceye alma performansları ve hizmetleri sunan, genişletilmiş ve güncellenmiş, hareket hâlinde bir “prensler nasihatnâme” olarak görülmelidir. “Neşelliliğin” ve pratiklerinin kavramsal bir tarihi böyle “prens nasihatnâmeleri”nin hareket hâlindeki dönüşümlerini anlatmak üzere bir olay örgüsü sunacaktır.

Konstantinos Sampanis

Konstantinos Sampanis (PhD in Historical Linguistics, University of Salzburg) is post-doctoral researcher and lecturer at the University of Vienna.

Chariton Karanasios

Chariton Karanasios (PhD in Greek Philology, Freie Universität Berlin) is a Senior Researcher and Director of the Research Centre for Medieval and Modern Hellenism (Academy of Athens). He holds a PhD from the Free University of Berlin. His research focuses on modern Greek philology and paleography, the history of education, as well as the study of Greek scientific and philosophical texts and manuscripts of the post-Byzantine and modern Greek periods. Notable contributions include the publication *Sebastos Trapezuntios Kyminetes (1632–1702)* and the Correspondence of the Greek Hieromonk Anastasios Gordios (1675–1728). Additionally, his scholarly interests have extended to the investigation of Phanariot lyric and the poetic works of Kaisarios Dapontes.

Practices of Cheerfulness: Books and Readings between Nikolaos and Skarlatos Mavrokordatos

The rise of the mercantile elite of the Phanariots in the Ottoman state apparatus and in the Danubian *hospodariats* had its founding impetus in the household of the Mavrokordati and its social mobility and distinction. Understood as a repository of knowledge, as a laboratory for the intellectual and literary activities of the Drogmans and later the Hospodars and their circle of scholars, and as a space for negotiating the intellectual formation of the dynasty, the book collections of the household provide access to the tensions and transformations in the knowledge culture of the Phanariot elite as realized and materialized in its interaction with inherited ancient and Byzantine traditions, Ottoman court culture, and early modern European episteme. Emphasizing the importance of the household, the *Oikos*, and at the same time the *Nomos*, the relationship between knowledge and power, stressing the *oiconomy* of knowledge rather than the knowledge *economy* and a *bibliothoicocomy* rather than a *bibliothoeconomy*, my paper will focus on transgenerational (dis)continuities in the household of the Mavrokordati. A comparison of the reading habits and practices of Nikolaos Mavrokordatos (1680–1730) and his son Skarlatos (1701–1726) on the basis of their *florilegia*, in which readings were documented with excerpts and annotated with critical comments, and on the basis of notes in personal book copies, will address questions of transgenerational self-fashioning and of strategies for educating princes and gaining access to the European Republic of Letters as an integral part of the image and reputation of the Hospodar, part of the *legitimatıo principis*. The household's famous library is thus to be seen as an extended and updated “mirror of princes” in motion, which, as a living organism, provided problem-solving and identity-securing performances for and services to the knowledge go-betweens and literary intermediaries at the crossroads of the Empire and the European Republic of Letters. A conceptual history of “cheerfulness” and

Miltos Pechlivanos

Freie Universität Berlin, Modern Yunan Çalışmaları profesörü ve “Centrum Modernes Griechenland” (Modern Yunanistan Merkezi) yöneticisi. Araştırma alanları Yunan Erken Modern Çağı ve Aydınlanmasında bilgi tarihi, Yunan-Alman bilgi aktarımı ve edebi modernizmin alımlama tarihidir. Nikolaos Mavrokordatos, Iosipos Moisiodax, Adamantios Korais ve aynı zamanda C.P. Kavafis, M. Karagatsis, Stratis Tsirkas ve Aris Alexandrou hakkında yayınları bulunmaktadır.

Beyaz Kuğu ve Zürafa: Kantemir’in Hiyeroglifik Tarih’ine (İstanbul, y. 1706) göre Fenerlilerin Yükselişi

Dimitri Kantemir bir Osmanlı tarihi uzmanı olarak ünlenmiştir. Eserlerinin çoğu gibi Latince yazılmış (ya da en azından tamamlanmış) olan *Incrementorum et decrementorum Aulæ Othman[en]icæ sive Aliothman[en]icæ Historiæ a prima gentis origine ad nostra vsqve tempora* (Hanedanın Başlangıcından Günümüze Dek Osmanlı ya da Âli Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi) önce Rusçaya ve ardından, yazarın ölümünden sonra İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyancaya çevrilmişti. 1720 yılında St Petersburg’da bir İstanbul haritası basılmış, *Tarih* kitabının tümü Londra, Paris ve Berlin’de sırasıyla 1734–1735, 1743 ve 1745 yıllarında yayımlanmıştı. Bununla birlikte, bu “gerçek” tarihten önce bir “kurgusal” tarih de vardı: 31 yaşındaki eğitilmiş, birçok dil bilen Boğdan prensi, 1705–1706 yıllarında İstanbul’dayken, *Hiyeroglifik Tarih* adında bir *roman à clef* yazmıştı. Karanlık ve kinik bir mizah anlayışının can verdiği bu antikal fabl, Osmanlı iktidar mekanizmalarının en muhteşem erken modern betimlemelerinden birini içeriyordu. Çalışmam bu betimlemenin en önemli ayrıntılarına, yani Baştercüman Panayiotis Nikousios—ya da ihtiyar beyaz kuğu—ve Baştercüman Alexandros Mavrokordatos’un—ya da Zürafa—ironik, satirik ve parodik betimlemelerine odaklanmaktadır. İhtiyar Beyaz Kuğu Nikousios ve genç çırağı Zürafa Mavrokordatos’un Nil nehrinin gizli kaynaklarını keşfettiğini—yani, Osmanlı sisteminin nasıl işlediğini öğrendiklerini—öne süren Kantemir açıkça uzun vadeli sonuçları olacak bir olaydan bahsediyordu: İstanbul’un Fener ve Balat mahallelerinde yaşayan ve kısa süre sonra “Fenerliler” olarak tanınacak olan bir Rum Ortodoks elit kesimin iktidara yükselişi. Eleştiri yazarın kendi yararını gözetmekteydi: *Hiyeroglifik Tarih* Kantemir’i safkan tek boynuzlu at—meşru ve uygun alternatif olarak göstermek için her yolu denedi. Fakat bu çabalar bir sonuç vermedi: “Fenerli öncüler” bu çatışmadan galip çıktı. Yine de Kantemir’in analizi geç on yedinci yüzyıl ve erken on sekizinci yüzyıl arasında Osmanlı İmparatorluğu’nun Hıristiyan elit zümrelerinin çeşitliliğini ve karmaşıklığını daha iyi kavrayabilmek için bize ender bir fırsat sunar.

Ovidiu Olar

Ovidiu Olar (Doktora, École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris) Bükreş’teki Romanya Akademisi “N. Iorga” Tarih Enstitüsü’nde uzman araştırmacı ve Viyana’daki Avusturya Bilimler Akademisi, Habsburg ve Balkan Çalışmaları Enstitüsü’nün evsahipliği yaptığı “Orthodoxies and Politics: The Religious Reforms of Mid-17th Century in Eastern

its practices will provide the plot to narrate the transformations of such a “mirror of princes” in motion.

Miltos Pechlivanos

Professor of Modern Greek Studies at the Freie Universität Berlin and Director of “Centrum Modernes Griechenland. His research interests include the History of Knowledge in Greek Early Modernity and Enlightenment, Greek-German Cultural Transfer, and Reception History of Literary Modernism, and he has published on Nikolaos Mavrokordatos, Iosipos Moisiodax, and Adamantios Korais, but also C. P. Cavafy, M. Karagatsis, Stratis Tsirkas, and Aris Alexandrou.

The White Swan and the Giraffe: the Rise of the Phanariots According to Cantemir’s Hieroglyphic History (Constantinople, c. 1706)

Dimitrie Cantemir rose to fame as an expert in Ottoman history. Written (or at least completed) in Latin, like most of his works, the *History of the Growth and Decay of the Othman or Aliothman Court Drawn from the Very Beginnings of the People Down to Our Times* was translated first into Russian and then, posthumously, into English, French, German, and Italian. A map of Constantinople was printed in St. Petersburg in 1720, the whole *History* being published in London, Paris, and Berlin in 1734–1735, 1743, and 1745, respectively. Yet this “real” history was predated by a “fictional” one: in 1705–1706, while in Constantinople, the 31-year-old learned and polyglot Moldavian prince wrote a *roman à clef*, entitled *Hieroglyphic History*. Fueled by a dark and cynical sense of humor, this monumental beast fable included one of the most formidable early modern portrayals of the Ottoman mechanisms of power. My paper focuses on the portrayal’s most important details, namely, the ironical, satirical, and parodical depictions of the Grand Dragomans Panayiotis Nikousios—aka the old White Swan—and Alexandros Mavrokordatos—aka the Giraffe. By claiming that Nikousios—the-White-Swan and its young protégé Mavrokordatos—the-Giraffe discovered the secret sources of the Nile—that is, they learned how the Ottoman system worked—Cantemir lucidly addressed a phenomenon with serious long-term consequences: the rise to power of a Greek Orthodox elite residing in Constantinople in the Fener and Balata neighborhoods, which would soon be known as the ‘Phanariots.’ The critique was self-serving: the *Hieroglyphic History* went to great lengths to cast Cantemir—the pure Unicorn—as a legitimate and viable alternative. These efforts did not pay off: the ‘Phanariot pioneers’ emerged victorious from the confrontation. Nevertheless, Cantemir’s analysis provides us with a rare opportunity to better grasp the diversity and complexity of late seventeenth- and early eighteenth-century Christian elites of the Ottoman Empire.

Ovidiu Olar

Ovidiu Olar (PhD, École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris) is Senior Researcher at the “N. Iorga” Institute of History of the Romanian Academy (Bucharest) and Principal Investigator of the ERC Starting Grant “Orthodoxies and Politics: The Religious Reforms of Mid-

and South-Eastern Europe” (Ortodoksluklar ve Politika: Doğu ve Güneydoğu Avrupa’da 17. Yüzyıl Ortasındaki Dinsel Reformlar) adlı ERC Starting Grant projesinde şef araştırmacıdır. *La boutique de Théophile: Les relations du patriarche de Constantinople Kyrillos Loukaris (1570–1638) avec la Réforme* (Paris, 2019) adlı kitabın yazarıdır. Araştırma alanları on yedinci yüzyılın dinsel karşıtlıkları, siyasi fikirlerin tarihi ve Komünist Romanya’da caz müziğini içermektedir.

Özel Mülkten Eğitim Kurumlarına: Fener’deki Maddi ve Kurumsal Dönüşümün Bir Vaka Çalışması

Osmanlı İmparatorluğu’nda gayrimüslim binaları ve mahallelerinin tarihi sıklıkla bir parçalanma ve çoğunlukla da Müslüman bina ve mahallelerine dönüştürülme anlatsıyla öne çıkar. Dolayısıyla, var olan araştırmalar Fener gibi eskiden Hıristiyanların hâkim olduğu mahalleleri ve gitgide sönen bir maddi kültürü, neredeyse tekilci bir şekilde betimler. Bu çalışma, bu eğilime Fener’de bulunan Abdi Subaşı semtinden bir karşı-örnek sunacaktır. Bu karşı-örnek Konstantinopolis Patrikhanesi’nin karşısında bulunan bir evin dönüşümünü içermektedir: Söz konusu ev, öğretmen olarak görev yaptıktan sonra Patrikhane Akademisi müdürlüğüünün yanı sıra on sekizinci yüzyılda Fener bürokrasisinde, Ortodoks Kilisesi’nde ve Patrikhane Akademisi’nde birçok önemli görevde bulunmuş, görece mütevazı bir kökenden gelen bir Ortodoks entelektüele aitti. En az iki komşu evle birlikte, Patrikhane Akademisi’nin içinde bulunduğu alan daha sonra bir başka eğitim kurumuna, Maraşlı Rum Ortodoks İlkokulu’na evsahipliği yapacaktır. Çalışma, bu maddi dönüşümü Ortodoks Kilisesi’nin de bir Osmanlı kurumuna dönüşümünü analiz eden yeni araştırmalar arkaplanında, on sekizinci yüzyıldaki daha geniş kapsamlı gelişmelere de gereken dikkati vererek inceleyecektir.

Hasan Çolak

Hasan Çolak Ankara’da bulunan TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi’nde Osmanlı Tarihi alanında doçent doktor ve Romanya Akademisi’nin evsahipliği yaptığı, Avrupa Araştırma Konseyi tarafından desteklenen TYPARABIC projesinde uzman araştırmacı olarak görev yapmaktadır. Çolak doktorasını 2013 yılında Birmingham Üniversitesi’nde Doğu Patrikhaneleri ve Osmanlı merkezi idaresi arasındaki etkileşim hakkındaki teziyle tamamladı. *The Orthodox Church in the Early Modern Middle East* (2015) adlı ilk monografisi doktora çalışmalarına dayanmaktadır. Elif Bayraktar Tellan ile işbirliği içinde *The Orthodox Church as an Ottoman Institution* (2019) adlı çalışmayı yayımladı. Dr. Çolak 2020 yılında Türkiye Bilimler Akademisi’nin Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı Ödülü’nü kazandı.

17th Century in Eastern and South-Eastern Europe,” hosted by the Institute for Habsburg and Balkan Studies of the Austrian Academy of Sciences (Vienna). He has authored the book *La boutique de Théophile: Les relations du patriarche de Constantinople Kyrillos Loukaris (1570–1638) avec la Réforme* (Paris, 2019). His research interests include the religious controversies of the seventeenth century, the history of political ideas, and jazz in Communist Romania.

From Private Property to Educational Institutions: A Case Study of Material and Institutional Transformation in Fener

History of non-Muslim buildings and neighbourhoods in the Ottoman Empire is often featured by an account of disintegration and conversion into pre-dominantly Muslim ones. Therefore, the current scholarship offers an almost singularistic portrayal of districts such as Fener that used to be dominated by Christians and their material culture, a culture that gradually waned. This paper will present a counter-example to this trend in the Abdi Subaşı neighbourhood in Fener. This counter-example comprises the transformation of one house across the Patriarchate of Constantinople owned by a prominent Orthodox intellectual of relatively modest background who functioned as the teacher and later director of the Patriarchal Academy in addition to the key roles that he played in the Phanariot bureaucracy and the Orthodox Church in several capacities into the Patriarchal Academy in the eighteenth century. Together with at least two neighbouring houses, the field that comprised the Patriarchal Academy would later host another educational institution, namely the Marasli Primary School for Orthodox children. The paper will analyse this material transformation against the background of the emerging scholarship that analyses the transformation of the Orthodox Church into an Ottoman institution with due attention to the broader developments in the eighteenth century.

Hasan Çolak

Hasan Çolak is an Associate Professor of Ottoman History at TOBB University of Economics and Technology in Ankara and Senior Researcher in the TYPARABIC project funded by the European Research Council and hosted at the Romanian Academy. He completed his PhD in 2013 at the University of Birmingham with a dissertation about the interaction between the Eastern Patriarchates and the Ottoman central administration. His first monograph entitled *The Orthodox Church in the Early Modern Middle East* (2015) is based on his doctoral studies. In collaboration with Elif Bayraktar Tellan, he published *The Orthodox Church as an Ottoman Institution* (2019). Dr. Çolak is a 2020 recipient of the Young Scientist Award of the Turkish Academy of Sciences.

PAZAR 30.06.2024 SUNDAY

IV. OTURUM OSMANLI KURUMLARI VE SEÇKİNLERİ ARASINDA

Oturum Başkanı **Evgenia Kermeli**

Athanasios Komninos İpsilandis'e göre On Sekizinci Yüzyıl Polisi'nde Osmanlı İleri Gelenlerinin Fenerlilerle İlişkileri

On sekizinci yüzyılda, Balkanlar ve özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliğindeki Transtuna beyliklerinde Osmanlı askeri tarihinin yanı sıra zamanın siyasi ve dini gündelik yaşamı hakkında da önemli tarih metinleri yazılmıştı. Bu çalışmalar Kesarios Dapontes'nin anıları gibi kişisel tanıklıkların yanı sıra birincil kaynaklara da dayanıyordu ve Yunancanın yanı sıra Romen dilinde de önemli tarih çalışmaları hâline gelmişlerdi. Bunlar Nikolaos Kiparissas, Mitrofanis Grigoras, Theodoros Fotinos, Mihail Kantakuzinos ve Daniil Filippidis'inkiler gibi yerel tarihçeler ya da tüm Osmanlı İmparatorluğu'nda adı geçen Athanasios Komninos İpsilandis'in çalışması gibi genel tarihçeler biçimindeydi. İpsilandis'in kitabının bir kısmı Haziran 2024 Sempozyumu'nda ilgimize konu olacak.

Aslen İpsilandis ailesinin de memleketi olan Trabzon'un İpsilos yerleşiminden gelen, tuz madenlerinden sorumlu memur Theodoros İpsilandis'in ve Kasandra Zanetos'un oğlu Athanasios Komninos İpsilandis İstanbul'un Tarabya semtinde 1711 yılında doğmuştu. Romanya, Yaş'taki Rum okulunda, ardından Venedik ve Padova'da okudu ve 1738 yılında Tıp ve Felsefe Doktoru unvanı kazandı. Ragıp Mehmet Paşa'nın başhekimiydive Osmanlı vilayetleri Urfa, Halep ve Mısır'da görev yaptı. 1764 yılında Bükreş'te Eflak voyvodası Grigorios Gikas'ın baş *spatharios*'u (muhafız) ve kapı kahyası ilan edildi; bir başka deyişle onun Bab-ı Ali'deki işlerini yürütmek üzere temsilcisi olacaktı. 1755 yılında, Konstantinopolis Patrikhanesi'nde *arhiskevofilaks* göreviyle onurlandırıldı. Başka şeylerin yanında siyasi ve dini tarih hakkında da yazıyordu ve bunlardan en önemli olan *On İki* [Kitapta] *Kilise ve Siyaset, Kitap VIII, IX ve X*, yani *Ta meta tin Alosin*'in [Fetihten Sonraki Olaylar] (1453–1789) el yazması Sina'daki Aziz Katerina Manastırı'nda bulunur. Eser ilk olarak Archimandrite Yermanos Afthonides tarafından 1870 yılında Konstantinopolis'te, 837 sayfa olarak yayımlanmış, bu basımın eksik kısımları ise 1909 yılında Athanasios Papadopoulos Keramefs tarafından yayımlanmıştı. Bu eserin iki metni Kavadias, D. N.—Anastatikes Ekdoseis yayınevi tarafından 1972 yılında bir arada yeniden basılmış, 2009 yılında Purnara adlı yayınevi tarafından Selanik'te 899 sayfa olarak yeniden yayımlanmıştır. Anlatıldığı olaylar kronolojik olarak sıralanmış ve her Patrik'in görev süresine karşılık gelen bölümlere ayrılmıştır.

Bu sunumda, yalnızca Osmanlıların, Fenerlilerin ve yabancı görevlilerin adlarını değil, on sekizinci yüzyılda, özellikle de hayatta olduğu 1711–1789 yılları arasında Konstantinopolis/

IV. SESSION AMONG OTTOMAN INSTITUTIONS AND ELITES

Chair **Evgenia Kermeli**

The Relations of Ottoman Dignitaries with the Phanariots According to Athanasios Komnenos Ypsilantis in the Eighteenth Century Polis

During the eighteenth century, in the Balkans and mainly in the Transdanubian hegemonies of the Ottoman Empire, important historical essays were prepared with an emphasis on Ottoman military history but also on the political and ecclesiastical everyday life of the time. These works were based on personal testimonies, such as the memoirs of Caesarius Daponte, but also on primary sources, resulting in important historical works in Greek but also in the Romanian language. These were in the form of local histories, such as those of Nikolaos Kyparissas, Mitrophanos Grigoras, Theodoros Foteinos, Michael Kantakousinos, and Daniel Filippidis, but also in the form of general histories, such as that of Athanasios Komnenos Ypsilantis, which is mentioned throughout the Ottoman Empire, part of whose book will concern us at the June 2024 Symposium.

Originally from Ypsili in Trebizond, homeland of the Ypsilantis family, Athanasios Komnenos Ypsilantis, son of Theodoros Ypsilantis, an official in charge of the salt mines, and Kassandra Zannetos, was born in Istanbul, specifically in Tarabya, in 1711. He studied at the Greek college of Iași, Romania and then in Venice and Padua, from where he was awarded Doctor of Medicine and Philosophy in 1738. He was chief physician of Ragıp Mehmet Pasha and served in the Ottoman provinces in Urfa, Aleppo of Syria, and Egypt. In 1764, he was appointed great *spatharian* (guardsman) and official of the court (*kapı kahyası*) of the ruler of Wallachia, Grigorio Ghikas, in Bucharest, i.e. his representative in İstanbul for handling his affairs at the High Gate (*Bab-i Ali*). In 1755, he was honored with the office of the Grand Sacristan (*Megas Skevofylax*) of the Great Church of Christ (Patriarchate of Constantinople). He wrote, among other things, political and ecclesiastical history, the most important work of which is *Ecclesiastical and Political in Twelve [Books], Book VIII, IX and X*, i.e. *Ta meta tin Alosin* [*The Post-Conquest Events*] (1453–1789), the manuscript of which is in Saint Catherine's Monastery, Sinai. It was originally published by Archimandrite Germanos Aftonides in Constantinople in 1870 in 837 pages, and the missing parts of this edition were published by Athanasios Papadopoulos Kerameas in 1909. The two texts of this work were reprinted together by the publishing house Kavadias, D. N.—Anastatikes Ekdoseis [Resurrection Publications] in 1972 and republished by the publishing house Pournara in 2009 in Thessaloniki in 899 pages. The events it chronicles are listed in chronological order and divided into chapters that correspond to the term of each Patriarch.

İstanbul'da etkin olan Athanasios Komninos İpsilandis'in bahsettiği Rum kilise mensupları ve halktan kişilerin (kadın ve erkek) de adını anacağız; zira İpsilandis'in siyaset ve kilise yaşamında belirleyici roller oynayan olaylar ve kişiler hakkında engin bilgisi vardı.

Savvas E. Tsilenis

İstanbul'da doğdu (1951) ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nde Mimarlık (1969–1975), Panteion Üniversitesi'nde ise bölgesel kalkınma (MSc) okudu. Doktorasını “İstanbul'un Mimari ve Kentsel gelişimi ve Rum Mimarların Katkısı (1878–1908)” adlı teziyle Atina Ulusal Teknik Üniversitesi'nden (2009) aldı.

1982 yılından itibaren Yunanistan Kalkınma Bakanlığı'nın Araştırma ve Teknoloji Genel Sekreterliği'nde kentsel mekân ve tarih alanında araştırma programları koordinatörü olarak çalıştı (1985–2005). Ulusal Helenik Araştırma Vakfı'nın (EIE) Teknik Bölüm Şefliği görevinde bulundu ve emekli olmadan önce aynı vakfın Tarihsel Araştırma Enstitüsü'yle 12 yıl boyunca birlikte çalıştı. İstanbul'un mimarisi ve kentsel tarihi hakkında dergiler ve kitaplarda 80'den fazla makale yayınladı. Her ikisi de Yunanca olan *Sinhrona Themata* (Modern Meseleler) ve *Deltio Eterias Meletis tis kath' imas Anatolis* (Rum Ortodoks Şark Çalışmaları Topluluğu Bülteni) adlı akademik dergilerde yayın kurulu üyesi.

Kitaplar, Esrar ve Mizah: Fenerli Bir Beyin Ahlaki ve Maddi Eğilimleri

Fenerliler sıklıkla Osmanlı toplumunun ayrılmaz bir parçası olarak görülür. En azından on yedinci yüzyıl sonları ve on sekizinci yüzyıl başlarında genel anlamda Osmanlı çevrelerinin değil de, kalemiye adı verilen, Osmanlı yönetiminin gelişmekte olan bürokratik zümresinin bir parçası olduklarını söylemek daha isabetli olur. Kalemiyeye bağlı oluşları, onlara on sekizinci yüzyıl Osmanlı dünyasının maddî nesnelere özel bir yaklaşım sağlıyordu. Bu sunumda, şair Nâbî'nin (ö. 1712) eserlerinde ifade edilen şekliyle kalemiyenin ahlaki eğilimleriyle, Fenerli bey Konstandinos Mavrokordatos'un (ö. 1769) örneğin içki ve uyuşturucudan uzak durması, lüks kürkler giymeyi reddetmesi gibi dış dünyaya sunduğu sade, alçakgönüllü hâli arasındaki bağlantıların ana hatlarını ortaya koymaya teşebbüs ediyorum. Kütüphanesine ve Türkçe kitaplar toplama pratiğine özel olarak yoğunlaşacağım. Ardından bunu edebi hamiliğine iki örnekle birleştirmeyi deneyeceğim: Daha çok bilinen eseri *Havariler Adına* ve yakın geçmişte dikkatimi çeken bir eser olan, İstanbul'un esrarkeşleri ve sarhoşlarına dair mizahi bir masallar derlemesi.

Nir Shafir

Nir Shafir UCSD (Kaliforniya Üniversitesi San Diego)'da Tarih bölümünde yardımcı doçenttir ve çalışmaları 1200–1800 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu/Ortadoğu'ya odaklanmaktadır. UCSD'de lisansüstü ve lisans öğrencilerine Erken Modern ve Ortaçağ Ortadoğu tarihi, bilim tarihi, dünya tarihi ve çarpıtma, yanlış bilgi verme ve propagandaya tarihsel yaklaşımlar üzerine

In this presentation, we will refer not only to the names of Ottomans, Phanariots, and foreign officials but also of Rums (Greek Orthodox) ecclesiastical and lay persons (men and women) found in the work of Athanasios Komnenos Ypsilantis, who was active during the eighteenth century in Constantinople/Istanbul, specifically, the time he lived, 1711–1789, because he had knowledge of and information on the events and persons who played a decisive role in political and church life.

Savvas E. Tsilenis

He was born in Istanbul (1951), and studied architecture at I.T.Ü. (Istanbul Technical University, 1969–1975), regional development (MSc) at Panteion University (1978–1979), and received his PhD from National Technical University of Athens (2009) with the thesis “The Architectural and Urban Development of Istanbul and the Contribution of the Greek Architects (1878–1908).”

Since 1982, he has worked as the coordinator of research programs in the field of urban space and history in the General Secretariat of Research and Technology under the Ministry of Development in Greece (1985–2005). He was Head of Technical Division in the National Hellenic Research Foundation (EIE) and a collaborator in the Institute for Historical Research of the same foundation for 12 years (2006–2018), currently being retired. He has published over 80 articles about Istanbul's architecture and urban history in journals and books. He is an editorial board member of the scientific journals *Sinhrona Themata/Modern Issues* and *Deltio Etaireias Meletes tis kath' emas Anatoles/Bulletin of the Society for the Study of the Greek-Orthodox Orient*, both in Greek.

Books, Drugs, and Jokes: The Moral and Material Habitus of a Phanariot Lord

The Phanariots are often considered to be part and parcel of Ottoman society. It would be more accurate to say that they were, at least in the late seventeenth and early eighteenth centuries, a part of the burgeoning bureaucratic corps of the Ottoman government, the *kalemiye*, rather than part of a generic Ottoman milieu. Their attachment to the *kalemiye* imbued them with a particular approach to the material objects of the eighteenth-century Ottoman world. In this presentation, I attempt to draw out the connections between the moral habitus of the *kalemiye*, as expressed by the work of the poet Nâbî (d. 1712) and the austere and self-effacing mode that the Phanariot lord Constantine Mavrokordatos (d. 1769) presented to the outside world, for example, his abstaining from drugs and drink, his refusal to wear luxurious furs, etc. I pay special attention to his library and collecting practices of Turkish books. I then try to connect this to two examples of his literary patronage: his more well-known work, *In the Name of the Apostles*, and another work that was recently brought to my attention, a collection of humorous tales about drug addicts and drunkards in Istanbul.

Nir Shafir

Nir Shafir is an assistant professor of history at UCSD whose work focuses on the Ottoman

dersler vermektedir. Ottoman History Podcast'e ara sıra katkıda bulunmakta ve yayın kurulu üyeliği yapmaktadır. 2018 yılında podcast'in editörü olarak da görev yapmıştır.

İlk kitabı *The Order and Disorder of Communication: Pamphlets and Polemics in the Seventeenth-Century Ottoman Empire* adını taşımaktadır ve 2024 yılında Stanford University Press tarafından yayımlanacaktır. Kitabın ilk yarısı, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına dek neredeyse tüm yazılı eserlerin basılmak yerine elle kopyalandığı Erken Modern Osmanlı İmparatorluğu'nda kitaplar, okuma ve eğitim dünyasının eşsiz ve kapsamlı bir tanımını sunuyor. İkinci yarı, "risalelerin" on yedinci yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı toplumunu kutuplaştıran şiddetli ve zarar verici sosyal ve dini çatışmaları alevlendirerek bu dünyayı nasıl parçalara ayırdığını ayrıntılandırıyor. Şafir'in gelecekteki projeleri Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkçenin sosyal tarihini ve Erken Modern Ortadoğu'da Antikçağ'ın ve Antikçağ'a duyulan ilginin araştırılmasını içeriyor.

Eflak ve Boğdan'daki Fenerli Temsilciler

Bu çalışmanın amacı Fenerliler rejiminin oluşturulmasının ardından Eflak ve Boğdan'daki temsil sisteminin evrilişini tartışmaktır. On altıncı yüzyıldan itibaren, her iki voyvodalık tarafından da kapı kethüdası/kethüda-i bâb ya da Romence *capucehaie* olarak bilinen kalıcı temsilciler İstanbul'da Draman ve Fener'e (Boğdan Sarayı ve Eflak sarayı) atanmıştır. Birçok nedenden dolayı bu kurum yalnızca Tuna Beyliklerine özgü görünür. Birincisi, bir başka ülkeye kalıcı bir temsilci gönderme kararı erken Avrupa yazarları tarafından bir egemenlik simgesi olarak görülse de, temsilcilerin gönderilmesinin kelimenin tam anlamıyla bir karar oluşturup oluşturmadığı kuşkuludur. Eflak ve Boğdan Kanuni Sultan Süleyman'ın hükümdarlığından sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun parçası hâline gelmişti ve bu nedenle bağımsız bir dışişleri politikası yoktu. Dahası, ilk *capucehaie*lerin voyvodanın Bâb-ı Âli'nin taleplerine uymasını sağlamak için Bâb-ı Âli tarafından talep edilen rehinelere (örn. Büyük Ştefan'ın oğlu Alexandru, Petru Rareş'in oğlu II. Ilie Rareş ve daha geç bir tarihte Dimitri Kantemir) olduğu görülür.

Çalışma, Fenerli döneminden önce bu kurumun gelişimini izlemeye teşebbüs etmektedir. En azından bir noktada rehinenin sorumlulukları *capucehaieninkilerle* birleşmiş görünür, ki bunlara voyvodalıkların haracını ödemek, bunların tahsil senetlerini almak, voyvodalara gönderilen fermanları onların adına kabul etmek, fermanların hükümlerini bildirmek, koyun satın alımına aracılık etmek, satıcıları bildirmek, resmi yetkileri vekaleten kabul etmek ve diğer beklenmeyen görevleri yerine getirmek dahildir. Bu özel bağlamda, kurum ve geleneksel tavizler arasındaki ilişkiyi, sözel olarak da Bâb-ı Âli'ye rehine gönderme uygulamasını ele alıyorum.

Ayrıca, çalışma Fenerli rejiminin kurulmasından sonra kurumdaki değişiklikleri araştırmaktadır. İlk Fenerli voyvodalar Bâb-ı Âli'nin güvenilir valileri olarak görülüyordu ve Fenerliler aileleri ve mülkleriyle İstanbul'da iyice kökleşmiş olduklarından rehine meselesi kendi kendine

Empire/Middle East from 1200–1800. At UCSD, he teaches graduate and undergraduate classes on the history of the early modern and medieval Middle East, the history of science, global history, and historical approaches to disinformation, misinformation, and propaganda. He is an occasional contributor and editorial board member of the Ottoman History Podcast and served as its editor in 2018.

His first book is titled *The Order and Disorder of Communication: Pamphlets and Polemics in the Seventeenth-Century Ottoman Empire* and is coming out with Stanford University Press in 2024. The first half provides a unique and comprehensive description of the world of books, reading, and education in the early modern Ottoman Empire, where nearly all written works were copied by hand rather than printed until the late nineteenth century. The second half details how "pamphlets" fractured this world by exacerbating the virulent and vicious socio-religious debates that polarized Ottoman society in the second half of the seventeenth century. Future projects include a social history of the Turkish language in the Ottoman Empire and an investigation into the cultural role of antiquity and antiquarianism in the early modern Middle East.

Phanariot Envoys of Wallachia and Moldavia

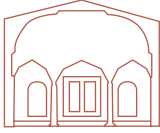
The purpose of this paper is to discuss the evolution of the representation system of Moldavia and Wallachia after the establishment of the Phanariot regime. From the sixteenth century onwards, permanent envoys from both Principalities, known as *kapıkethüdası/kethüda-i bâb* or *capucehaie*, were stationed in Istanbul at Draman and Phanar (Boğdan Sarayı and Eflak Sarayı). For several reasons, this institution seems to be unique to the principalities. First, although the decision to send a permanent envoy to another nation was considered a symbol of sovereignty by early European writers, it is questionable whether the dispatch of envoys constituted a decision in the strict meaning of the word. Moldavia and Wallachia became part of the Ottoman Empire following Suleiman's reign and, as such, had no independent foreign policy. Furthermore, the initial *capucehaie* appear to be hostages (e.g. Alexandru, son of Stephen the Great, Ilie II Rareş, son of Petru Rareş and Dimitrie Cantemir, at a later date), required by the Porte to ensure the compliance of the Prince with the demands of the Porte.

The paper attempts to trace the development of the institution over time prior to the Phanariot era. At least at some point, the hostage's responsibilities appear to have merged with those of the *capucehaie*, which included paying the Principalities' tribute, collecting their receipts, accepting firmans sent to the voivodes on their behalf, reporting on the effects of firmans, mediating the purchase of mutton, nominating vendors, receiving investiture by proxy and carrying out other unexpected tasks. In this particular context, I address the possible relationship between the institution and the customary concessions, specifically the practice of sending hostages to the Porte.

çözümüştü. *Capuchehaielerin* yerel soylular (pâmântean) yerine Fenerli topluluğundan seçilmesi bu dönemin dikkat çekici değişikliklerinden biridir. Buna ek olarak, bu kişilerin örgün eğitim seviyesi, *capuchehaielerin* sayısı gibi yükselmiş ve Bâb-ı Âli'de ve voyvodalıklarda daha çok güç kazanmışlardı. Çalışma voyvodalıklar ve Bâb-ı Âli arasındaki ilişkileri neredeyse tekelleştirmelerinin sonucu olarak ortaya çıkan yeni meseleleri inceleyerek son bulacaktır.

Zeynep Sözen

İstanbul Teknik Üniversitesi'nde mimarlık eğitimi görmesinin ardından A. Zeynep Sözen yüksek mimarlık ve doktora derecesini İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi'nden almış ve ardından öğretim görevlisi olarak fakülteye katılmıştır. 2015'ten beri Sözen Medipol Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi'nde Mimarlık Bölümü ve İnşaat Yönetimi ve Hukuku Yüksek Lisans Programı Başkanı'dır. Sözen aynı zamanda Romanya tarihi, özellikle Dimitrie Cantemir'in yaşamı ve Fenerliler üzerine araştırmalarını sürdürmektedir.

V. OTURUM HANE: BEŞİKTEN MEZARA

Oturum Başkanı **Anna Ballian**

Fener ve Boğaziçi'nde Saklı Odalara Bir Bakış: Fenerlilerin Tereke Defterleri

Fenerliler hakkındaki yakın tarihli çalışmalar, onları birçok aktörle bağlantı hâlinde, Fener bölgesinin ötesine uzanan büyük mekânsal ve ilişki ağlarının bir parçası olarak anlama potansiyelini ve çeşitliliğini ortaya çıkarmıştır. Osmanlı çalışmaları alanındaki en son araştırmaların sağladığı yeni bir bakış açısıyla, Fenerli döneminin imparatorluğun zaman içinde oluşan ve dönüşen, akışkan ve geçirgen toplulukların mensubu olan Ortodoks ileri gelenlerinin tarihindeki bir evre olduğunu öne sürmek mümkündür. Fenerlileri on sekizinci yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun idari, ekonomik ve kültürel ortamının bir parçası olarak idrak etmek açısından, tereke defterleri tamamlayıcı kaynaklarla diyalog hâlinde de kullanıldıkları zaman oldukça değerli kaynaklardır. Osmanlı tebaasının tereke defterleri, tarihsel kaynaklar olarak Osmanlı ekonomisi, maddi kültürü ve tüketim çalışmaları araştırmacıları tarafından yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Bu defterler ölmüş Osmanlı efradının maddi varlıkları ve mülklerinin piyasa değerinin yanı sıra, kredi ağları, aile üyeleri ve tüketim eğilimleri hakkında değerli bilgiler sağlar. Öte yandan, bu kaynakların sınırlılığı temkinli bir analizi ve başka kaynakların karşılaştırmalı olarak kullanımını gerektirir. Osmanlı idaresiyle bağlantı hâlindeki Rum Ortodoks ileri gelenlerinin yanı sıra, daha gösterişsiz konumlara sahip Ortodoksların da tereke defterleri bu kişilerin haneleri, malları, mirasları, borçları, tüketim davranışları ve günlük alışkanlıkları

Further, the paper investigates the changes in the institution after the establishment of the Phanariot regime. The first Phanariot princes were regarded as reliable governors of the Porte and the hostage issue was resolved on its own, as the Phanariots were firmly entrenched in Istanbul with their family and belongings. The selection of *capuchehaie* from the Phanariot community instead of the natives (pâmântean) was one of the significant changes of this era. In addition, the level of their formal education increased, as did the number of *capuchehaie*, and they gained more power at the Porte and in the Principalities. The study will conclude by examining the new issues that arose as a result of their near monopoly over the relations between the Principalities and the Porte.

Zeynep Sözen

After being trained as an architect at Istanbul Technical University, Zeynep Sözen received her M. Arch. and Doctoral degrees at the Faculty of Architecture, Istanbul Technical University, subsequently joining the Faculty as an academic. Since 2015, Sözen has been the Head of Department of Architecture and Head of Department of Graduate Programs in Construction Management and Law at Medipol University School of Fine Arts, Design and Architecture. Sözen has also been pursuing her research in Romanian history, in particular Dimitrie Cantemir's life and works and Phanariots.

V. SESSION THE HOUSEHOLD: FROM THE CRADLE TO THE GRAVE

Chair **Anna Ballian**

A Glimpse inside the Closets of Phanar and the Bosphorus: The Estate Inventories of Phanariots

Recent studies on Phanariots have revealed the diversity of potentials in comprehending them as part of larger networks in terms of space and connections, extending over the region of Phanar in contact with multiple agents. From a new perspective enabled by the latest research in Ottoman studies, it is possible to claim that the Phanariot period was a phase in the history of the Orthodox notables of the Empire, who were part of fluid and permeable communities that were formed and transformed over time. To comprehend the Phanariots as part of the administrative, economic, and cultural milieu of the eighteenth-century Empire, estate inventories (*tereke registers*) are quite valuable sources when used in dialogue with complementary sources. Estate inventories of Ottoman subjects as historical sources have been extensively used by researchers of Ottoman economics, material culture, and consumption studies. They provide valuable information on not only the material possessions of the deceased Ottoman individuals and the market values of their property but also on their credit networks, family members, and consumption patterns, while, on the other hand, the limitations of these sources necessitate cautious analysis and comparative utilization of further sources. The estate

hakkında şimdiye kadar keşfedilmemiş ekonomik ve demografik veriler ortaya koyar. Karacas, Muruzis ve Rossetos ailelerine mensup, Osmanlı sarayında yüksek idari konumlarda bulunan Fenerli ileri gelenlerin tereke defterlerini temel alan sunumunda, İstanbul'da on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında Fenerlileri anlamak ve yeniden değerlendirmek açısından Osmanlı tereke defterlerinin potansiyellerini ve sınırlılıklarını tartışacağım.

Elif Bayraktar Tellan

Elif Bayraktar Tellan Erken Modern Çağda Rum Ortodoks Hıristiyan topluluklar ve kurumlar üzerine yoğunlaşan bir Osmanlı tarihçisidir. 1978 yılında İstanbul'da doğmuştur. Lisans derecesini 2000 yılında Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden almıştır. Yüksek lisans derecesini ise 2005 yılında Bilkent Üniversitesi Tarih Bölümü'nde tamamlamıştır. Aynı bölümden 2011 yılında "The Patriarch and the Sultan: The Struggle for Authority and the Quest for Order in the Eighteenth-Century Ottoman Empire" (Patrik ve Sultan: On Sekizinci Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda Otorite Mücadelesi ve Düzen Arayışı) adlı teziyle doktora derecesini elde etmiştir. Tez, on sekizinci yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu bağlamında Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin dönüşümüne odaklanmaktadır. Bayraktar Tellan'ın araştırmaları TÜBİTAK, Amerikan Araştırmaları Enstitüsü ve Türk Kültür Vakfı tarafından desteklenmiştir. Hâlâ İstanbul Medeniyet Üniversitesi Tarih Bölümü'nde doçent doktor olarak görev yapmakta ve Osmanlı İmparatorluğu tarihi, Osmanlı İmparatorluğu'nun gayrimüslim halkları, İstanbul tarihi ve dünya tarihi üzerine dersler vermektedir. Şimdiye kadar daha çok on sekizinci yüzyılda Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi tarihi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortodoks manastırları, Osmanlı dönemi Kıbrıs ve Girit Ortodoks Kilisesi, Osmanlı topraklarında Ortodoks-Katolik etkileşimleri ve İstanbul'un Ortodoks ileri gelenleri üzerine yayınlar yapmıştır.

Eflak Voyvodası Nikolaos Mavroyenis'in (1735-1790) Muhallefatı

Nikolaos Mavroyenis, 1735 yılında Paros Adası'nda doğdu. İstanbul'a gelerek Cezayirli Gazi Hasan Paşa (ö. 1790)'nın sarrafı Hacı Nikolaki'ye intisap etti. Hacı Nikolaki aracılığıyla da Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın himayesine girdi. Kariyerine donanma tercümanlığında küçük bir katiplikle başladı. Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın itimadını kazanarak 1770'te donanma tercümanlığına terfi etti. 1786'da da Mihalaki Bey'in yerine Eflak voyvodalığına atandı.

Nikolaos Mavroyenis'in bu yükselişi, Eflak ve Boğdan voyvodalıklarına atanan diğer Fenerli asilzadelere farklıdır. Çünkü Nikolaos Mavroyenis, divan tercümanı olmadan, doğrudan donanma tercümanlığından voyvodalığa tayin edilmiştir. Bunda, Cezayirli Gazi Hasan Paşa ve Koca Yusuf Paşa'nın (ö. 1800) destekleri etkilidir. Dolayısıyla Nikolaos Mavroyenis'e pek çok muhalefet edilmiştir. Voyvodalığa atandığı gün katlettirdiği Darphâne-i Âmirre sarrafı Bedros da bunlardan biridir. Ancak muhalifleri Nikolaos Mavroyenis'in sıra dışı yükselişini önleyememişlerdir.

inventories of Orthodox notables, as well as Orthodox people of modest positions in connection with the Ottoman administration, reveal so-far-unexplored economic and demographic data on their households, properties, inheritances, debts, consumption behaviors, and daily habits. In my presentation, based on the estate inventories of prominent Phanariots from the Karatzas, Mourouzis, and Rossetos families who held high administrative positions in the Ottoman court, I discuss the potentials and limitations of Ottoman estate inventories for understanding and reassessing the Phanariots in the second half of the eighteenth century in Istanbul.

Elif Bayraktar Tellan

Elif Bayraktar Tellan is a historian of the Ottoman Empire with a focus on Orthodox communities and institutions in the early modern period. She was born in Istanbul in 1978. She received her BA from the Philosophy Department of Boğaziçi University, Istanbul in 2000. She completed her MA degree at the History Department of Bilkent University, Ankara in 2005. From the same department, she received her PhD degree in 2011 with a dissertation titled "The Patriarch and the Sultan: The Struggle for Authority and the Quest for Order in the Eighteenth-Century Ottoman Empire." The dissertation focused on the transformation of the Patriarchate of Constantinople in the eighteenth-century Ottoman context. Her research has been funded by TÜBİTAK, American Research Institute in Turkey, and the Turkish Cultural Foundation. She is currently a faculty member of the History Department at Istanbul Medeniyet University as an associate professor, teaching courses on the history of the Ottoman Empire, non-Muslim populations of the Ottoman Empire, the history of Istanbul, and world history. She has so far published mainly on the history of the Patriarchate of Constantinople in the eighteenth century, Orthodox monasteries of the Ottoman Empire, the Orthodox Church of Ottoman Cyprus and Crete, Orthodox-Catholic interaction on Ottoman lands, and the Orthodox notables of Istanbul.

Heritage of Nikola Mavroyani, Voivode of Wallachia (1735-1790)

Nikola Mavroyani was born on the island of Paros in 1735. He came to Istanbul and was initiated by Hacı Nikolaki, the *sarraf* of Gazi Hasan Pasha of Algiers (d. 1790). Through Hacı Nikolaki, he became a protégé of Gazi Hasan Pasha. He began his career as a junior clerk in the naval interpreters' office. Gaining the confidence of Gazi Hasan Pasha, he was promoted to naval interpreter in 1770. In 1786, he was appointed voivode of Wallachia, replacing Mihalaki Bey.

The rise of Nikola Mavroyani differs from that of other Phanariot noblemen appointed to the voivodships of Wallachia and Bogdan. Mavroyani was appointed to the voivodship directly from the position of naval interpreter, without being an imperial court interpreter. This was enabled by the support of Gazi Hasan Pasha and Koca Yusuf Pasha (d. 1800). As a result, Mavroyani was often opposed. One opponent was Bedros, the *sarraf* of mint, whom he executed on the day of his appointment as voivode. However, his opponents could not prevent Mavroyani's extraordinary rise. Although Nikola Mavroyani unusually obtained the Wallachian voivodeship, he played an active role in the Ottoman-Russian-Austrian wars that started shortly after his appointment. At this point, he

Nikolaos Mavroyenis her ne kadar sıra dışı bir yolla Eflak voyvodalığını elde etse de göreve getirilmesinden kısa bir süre sonra başlayan Osmanlı-Rusya-Avusturya savaşlarında etkin rol oynamıştır. Bu noktada hem I. Abdülhamid (1774-1789) hem de III. Selim (1789-1807)'in takdirlerini kazanmıştır. Ancak efendisi Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın ölümü, onun kaderini değiştirmiştir. Zira Nikolaos Mavroyenis, 19 Haziran 1790'da sadrazam Şerif Hasan Paşa (ö. 1791) tarafından katledilmiş ve akabinde de malları müsadere edilmiştir.

Bu bağlamda Eflak voyvodası Nikolaos Mavroyenis'in müsadere edilen muhalefatı bu bildirinin konusunu teşkil etmektedir. Bundaki etken—her ne kadar Christoph K. Neumann on sekizinci yüzyıl Osmanlı dünyasında bireylerin tüketim kalıpları çerçevesinde bazı değerlendirmelerde bulunmuş olsa da—Nikolaos Mavroyenis'in muhalefatının kapsamlı bir değerlendirilmesinin yapılmamış olmasıdır. Dolayısıyla bu bildiri de buradan hareket edilmekte ve muhalefat kayıtlarından yola çıkılarak Eflak voyvodası Nikolaos Mavroyenis'in mal varlığını gözler önüne sermek hedeflenmektedir.

Çalışmanın temel kaynaklarını ise, diğer arşiv belgeleri ve dönemin kronikleri ile birlikte, Nikolaos Mavroyenis'in muhalefat kayıtları oluşturmaktadır. Nihayetinde muhalefat kayıtları, ölen ya da çeşitli nedenlerle müsadereye uğrayan kişinin kimliği ve ailesinin yanı sıra, ilgili şahsın gündelik hayatı, zevkleri, entelektüel birikimi, mülkleri ve mal varlığı hakkında da önemli veriler sunmaktadır.

Ertan Ünlü

Ertan Ünlü lisans derecesini 2010 yılında Ankara Üniversitesi Tarih Bölümü'nden aldı. Aynı yıl Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak göreve başladı. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Programı'ndan 2013 yılında "Özeroğulları: 15-16. Yüzyıllar" adlı bir tezle yüksek lisans derecesi alarak mezun oldu. Doktorasını Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi Programı'ndan 2020 yılında "18. Yüzyılın İkinci Yarısında Merkez-Perifer Bağlamında Sarrafların İlişki Ağı: Sosyal Ağ Analizi Yönteminin Bir Deneyi" adlı teziyle elde etti. 2022 yılında öğretim üyesi olarak göreve başladığı Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü'nde hâlâ çalışmaktadır. Lisans seviyesinde Yeniçağ Avrupa tarihi, yüksek lisans seviyesinde ise Osmanlı askeri örgütlenmesi üzerine dersler vermektedir. Ana araştırma alanları on sekizinci yüzyıl Osmanlı tarihi, özellikle de sarraflar, muhalefat kayıtları vb.'dir. Yayımlanan çalışmaları arasında, "Sarraff Executions in the 18th Century: Were They the Victims of 'Harming Government Property' or 'Factionalism'?" (2018); "18. Yüzyılda Osmanlı Eliti Bir Darphane Sarraflarının Muhalefatı: Bedros nam-ı diğer Petraki" (2018); "Çukurova'da Bir Türkmen Ailesi: Özeroğulları" (2020); "Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa'nın Gelirleri ve Giderleri" (2021); "Rumeli Seraskeri Olarak Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa" (2021); "Kaptan-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa'nın Deniz Seferleri (1792-1803)" (2022); "Osmanlı İmparatorluğu'nda Müzayedede

gained the appreciation of both Abdülhamid I (1774-1789) and Selim III (1789-1807). However, the death of his master Gazi Hasan Pasha changed his fate. Mavroyeni was executed on 19 June 1790 by the grand vizier Şerif Hasan Pasha (d. 1791), and his property was confiscated afterward.

In this context, the confiscated property of Nikola Mavroyeni, voivode of Wallachia, is the subject of this paper. Although Christoph K. Neumann has made some evaluations within the framework of the consumption patterns of individuals in the eighteenth-century Ottoman world, a comprehensive evaluation of Nikola Mavroyeni's confiscated property has not been made. Therefore, this paper aims to reveal the wealth of Nikola Mavroyeni, voivode of Wallachia, based on his *muhalefat* records.

The main sources of the study, together with other archival documents and chronicles of the period, are the *muhalefat* records of Nikola Mavroyeni. In addition to the identity and family of the person who died or the property that was confiscated for various reasons, the *muhalefat* records also provide important data on the daily life, intellectual accumulation, property, and assets of the person concerned.

Ertan Ünlü

Ertan Ünlü received his bachelor's degree from Ankara University, Department of History in 2010. The same year, he became a research assistant at Ankara University, Language and History Geography Faculty, Department of History. He graduated with a master's degree from Ankara University, Institute of Social Science, Early Modern History Program in 2013 with a thesis entitled "Özeroğulları: 15-16. Centuries." He obtained his PhD from Ankara University, Institute of Social Science, Early Modern History Program in 2020 with a thesis entitled "The Relation of Networks of Sarrafs in Center-Periphery Context in the Second Half of the 18th Century: An Experiment of Social Network Analysis Method." He became an Assistant Professor in Ankara University's Language and History Geography Faculty, Department of History in 2022, and he is currently working there. He has given courses in early modern European history at the undergraduate level and Ottoman military organization at the graduate level. His main fields of interest include eighteenth century Ottoman history, especially money changers (*sarrafs*), *muhalefat* registers, etc. Among his published works are "Sarraff Executions in the 18th Century: Were They the Victims of 'Harming Government Property' or 'Factionalism'?" (2018); "The Heritage of an Ottoman Elite and Mint Sarraf in the 18th Century: Bedros, also Known as Petraki" (2018); "A Turkmen Family in Çukurova: Ozerogulları" (2020); "Incomes and Expenses of Chief Admiral Kucuk Huseyin Pasha" (2021); "Chief Admiral Kucuk Huseyin Pasha as the Rumelia Serasker" (2021); "Naval Expeditions of Chief Admiral Kucuk Huseyin Pasha (1792-1803)" (2022); "Auction Practice in the Ottoman Empire" (2022); and "Tatarpazarı District according to Kefalet Register Dated 1796" (2022). He is also among the editors of the *Journal of Historical Studies*.

Pratiği” (2022); “1796 Tarihli Kefalet Defterine Göre Tatarpazarı Kazası” (2022) bulunmaktadır. Ünlü, *Journal of Historical Studies*’in editörleri arasındadır.

On Sekizinci Yüzyılda Eflak ve Boğdan’da Fenerli Kadınların Mali Rolü

Fenerli kadınlar kız evlat, kızkardeş, eş, anne ya da rahibe rollerinde karşımıza çıkarlar çünkü erkek egemen toplum ve ailelerinin erkek üyeleriyle olan ilişkileri ile karşılaştırılarak incelenmişlerdir. “Günahkâr” dışıl doğaları nedeniyle kınanmışlar ancak kiliseye, sanata, millete ve devlete sağladıklarına dayanarak millete katkıları ve inancı korumaları nedeniyle el üstünde tutulmuşlardır. Ayrıca, sanatsal betimlemeleri ve kültürel yaratımlarına göre değerlendirilip tartışıldıkları için kültür temsilcileri olarak takdir edilmişlerdir.

Bu koşulların bir sonucu olarak bazı sorular ortaya atılmıştır: Fenerli kadınlar kendilerini nasıl tanımlardı? Erkek egemen bir toplumda onların rolü neydi? Bu sorular en iyi Fenerli kadınların kendileri tarafından, bu çalışma çerçevesinde ise Sutsos ailesinden dört kadın tarafından yanıtlanabilir: Efrosini Kalimahi Sutsos, Elisavet (Safta) Dudescu Sutsos, Roxana Manos Sutsos ve Mariora Sutsos. Bu kadınların kişisel mektuplarının büyük bir kısmı hem Tuna Beyliklerinde hem de İstanbul’da yaptıkları mali işlemler ve satın alımlarla ilgilidir. Örneğin, Safta’nın mali işlemleri birçok sözleşme, senet ve giysi, mobilya ve hayvan yemi faturaları içeriyordu.

Ayrıca, alıcı ya da lehtar olarak Fenerli kadınların adlarının geçtiği senet ve mali belgeler bulunabilir. İlaveten bağışları ve yıllık gelirlerine dair bilgiler, resmi defter ve kanunnamelerde bulunabilir. Bu ekonomik veriler bize ayrıca Fener/İstanbul ve Tuna Beylikleri arasındaki ve tabii ki Fenerli kadınlar arasındaki para dolaşımı hakkında bilgi sağlar. Dahası, özel yazışmaları günlük yaşamlarına, etkinliklerine ve hatta ilgi alanlarına ışık tutabilir. Son olarak, senetler ve vergi beyannamelerinin yanı sıra resmi defterler ve kanunnameler, özellikle de kadınlar tarafından bizzat kullanılan ekonomik ve sosyal ağları vurgulamaları bakımından Fenerli kadınların sosyal konumunu açıklığa kavuşturacaktır.

Kısacası, yukarıda belirtilen tüm nedenlerden dolayı Fenerli kadınlar örneğini Romanya ve Yunanistan’ın akademik ve ulusal arşivlerinden belgeler ve el yazmaları kullanarak uzun on sekizinci yüzyılda Eflak ve Boğdan’da bir mali etmen olarak sunacağım.

Aggeliki Chatzistavrou

Aggeliki A. Chatzistavrou lisans ve yüksek lisans derecelerini Atina Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi’nden aldı. Modern Yunan Tarihi alanında, Fenerliler konusunda araştırma yapan bir doktora adayıdır. Aggeliki Fenerli kadınları, aileleri, onların sosyal ağlarını ve kimliklerini araştırıyor. Atina Üniversitesi için Yunan diasporasının bir veritabanı üzerine çalışıyor. 2019–2020 akademik yılı sırasında Bükreş’teki Yeni Avrupa Koleji-İleri Araştırmalar Enstitüsü’ndeki

The Financial Role of Phanariot Women in Wallachia and Moldavia in the Eighteenth Century

Phanariote women were portrayed in the roles of the daughter, the sister, the wife, the mother, or the nun because they have been studied in comparison to the male-dominated society and their relations with the male members of their family. Although they were condemned for their ‘sinful’ feminine nature, they were worshiped for their contribution to the nation and their preservation of faith, in relation to their input to the church, art, the nation, and the state. Finally, they were praised as representatives of culture, since they have been regarded and discussed according to their artistic depictions and their cultural creations.

In such circumstances, some questions are consequently raised: how did Phanariote women define themselves? Which was their role in a male-dominated society? These questions might be better answered by Phanariote women themselves and, in this particular case, by four women of the Soutsos family: Euphrosyne Callimachi Soutso, Elisabeth (Safta) Dudescu Soutso, Roxana Manu Soutso, and Mariora Soutso. For instance, a great number of their private letters deals with their financial transactions and purchases, both in the Danubian Principalities and in Istanbul. For example, the financial transactions of Safta contained various contracts, bonds, and receipts for clothes, furniture, and animal food.

Furthermore, we can find bonds and economic declarations with the names of Phanariote women, either as recipients or beneficiaries. In addition, indications about their donations and their annual incomes can be found in official ledger books and codes. This economic data can additionally provide us with information about the circulation of money between Phanar/Constantinople/Istanbul and the Danubian Principalities and of course between Phanariote women themselves. Furthermore, their private correspondence can shed light on aspects of their daily lives, their activities, and even their interests. Finally, the bonds and their tax declarations, as well as official ledgers and the codex, will clarify the social position of Phanariote women, namely because they will underline the economic and social networks which were used by the women themselves.

To conclude, for all of these reasons mentioned above, I will present the case of Phanariote women as financial factors in the long eighteenth century in Wallachia and Moldavia using documents and manuscripts from the Academy and the National Archives of Romania and Greece.

Aggeliki Chatzistavrou

Aggeliki A. Chatzistavrou has a degree in history and a masters degree in modern Greek history from the National and Kapodistrian University of Athens. She is a PhD candidate in modern Greek history with a specialization in the Phanariote case. She studies Phanariote women, Phanariote families, their networks, and their identities. She works on a database of the Greek diaspora for the University of Athens. During the academic year of 2019–2020, she

stajını Erasmus Plus bursu ile tamamladı. Aggeliki Yunanistan Ulusal Araştırma Enstitüsü'nden Yunanca ve Latince paleografi diplomasına sahip. Kıcı şekilde Yunanca, İngilizce ve Fransızca biliyor ve Romence, İtalyanca ve Türkçe okuyabiliyor. Birçok uluslararası konferansta ve atölyede yer aldı.

Yaşamın Dönüm Noktalarında Maddi Kültür: On Sekizinci Yüzyılda Eflak ve Boğdan'da Evlilik ve Ölüm

Maddi kültürün zaman ve mekân boyunca hareketliliği, tıpkı Erken Modern Çağ ve on sekizinci yüzyıl maddi kültürü araştırmaları için ana kaynaklar olan çeyiz listeleri/sözleşmeleri, tereke defterleri ve muhalefatlar gibi önemli bir araştırma konusudur. Suraiya Faroqhi, Elif Bayraktar Tellan ya da Amanda Phillips gibi araştırmacılar, eşyaların dolaşımı ve üretimini değerlendirmede metinsel kaynaklarla çalışmanın sınırlarını ve fırsatlarını belirtmişlerdir.

Bu sunumun amacı metal eşya ve tekstil türlerini adlandırmak için kullanılan terminolojileri, bunların maddeselliğini ve tekniklerini ele almanın bir yöntemi olarak çeyiz listeleri/sözleşmeleri ve tereke defterlerinin kullanımına odaklanmaktır. Bu defterler toplumsal kurallar, eşya sayısı ve üretimlerinde kullanılan hammadde tipleri, bu eşyaları değerlemek için kullanılan para birimi türleri ve dolaşımlarının semantik yönüne dair bir kavrayış sunar. On sekizinci yüzyılın maddi kültür yönünü bu kaynak türlerinde temsil edildiği hâliyle ele alarak, kendi kimliğini oluşturma pratiklerini, hane tüketimi ve dinamiklerini ve kadınların kültürel aktörler olarak rolünü, varisi oldukları ve gelecekteki nesillere bıraktıkları eşyalar vb. yoluyla daha iyi anlama fırsatına sahip oluruz. Ayrıca, “*epoca fanariotă*” (Fenerli Çağı) çok uzun zamandır ya milliyetçilik yüklü bir tarih yazımı kurgusu ya da aşırı tüketim ve yolsuzlukla ilişkilendirilen yaygın bir klişe olarak küçümsenerek değerlendirilmiştir. Bu nedenle maddesellik bakış açısıyla bu önerme, Fenerlilerin kim olduğu sorusuna nüanslar eklemeyi amaçlamaktadır. Eflak ve Boğdan'ın yerel seçkinleri, boyarlar ve tüccarlar hepsini kapsayan “Fenerli Çağı” terimine dahil edilebilir mi? Benzer ürünler tüketmek ve Divan mensubu olmak bir “Fenerli” olma işareti olarak görülebilir mi? Dahası, çeyiz sözleşmelerinin ve muhalefat defterlerinin bir kendini temsil etme aracı olarak işlev gören giriş paragraflarıyla kalıplaşmış özellikleri, kendi kimliğini oluşturma pratiklerinin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamaktadır.

Roxana Coman

Dr. Roxana Coman Berlin Humboldt Üniversitesi'nde misafir araştırmacıdır. Araştırmaları, Bükreş Belediye Müzesi'nde küratör olarak çalışmalarının (2016–2022) biçimlendirdiği iki ana konuyu ele alır: Osmanlı dönemi maddi kültürü (on yedinci-on sekizinci yüzyıllar) ve Osmanlı (sonrası) Güneydoğu Avrupa'da müzeler ve özel koleksiyonlar. Dr. Coman doktora derecesini (Eylül 2016) Bükreş Güneydoğu Avrupa Çalışmaları Enstitüsü'nün evsahipliğinde AB doktora bursu desteğiyle (Haziran 2014–Ekim 2015) aldı. Araştırması Kunsthistorisches Institut in Florenz-Studienkurs (Eylül 2018), Forum Transregionale Studien-Transregional Academy

did her internship at the New Europe College-Institute of Advanced Studies in Bucharest, via the Erasmus Plus fellowship. Aggeliki has a diploma in Greek and Latin paleography from the National Institute of Research of Greece. She is fluent in Greek, English, and French, and she can read Romanian, Italian, and Turkish. Finally, she has taken part in many international conferences and workshops.

Material Culture in Rites of Passage. Marriage and Death in Eighteenth Century Wallachia and Moldavia

The mobility of material culture across time and space is a topic of significant scholarship, as is the use of dowry lists/contracts, estate inventories, and probates as main sources for researching early modern and eighteenth century material culture. Scholars such as Suraiya Faroqhi, Elif Bayraktar Tellan, or Amanda Phillips have previously noted the limits and opportunities of working with textual sources in assessing the circulation and production of things.

The aim of this presentation is to focus on using dowry lists/contracts and estate inventories as a means of engaging with the terminologies employed for naming types of metalwork and textiles, their materiality, and techniques. These inventories offer insight into societal codes, the number of pieces, and the types of raw materials used on their production, the types of currencies used to appraise them, and the semantic aspect of their mobility. By addressing the material culture aspect of the eighteenth century as it is represented in these types of sources, we have the opportunity to better understand practices of self-fashioning, household consumption, and dynamics, the role of women as cultural agents via the items they inherited and passed on to future generations, etc. Additionally, “*epoca fanariotă*” (The Phanariot Age) has a long history of re-evaluations, either by dismissing it as a nationalistic-laden historiographical construct or as a common trope associated with overconsumption and corruption. Therefore, this current proposal, with its material turn, aims to bring forth nuances to the question of who the Phanariots were. Can local elites, boyars, and merchants, of Wallachia and Moldavia be included in the all-encompassing term “the Phanariot age?” Can consuming similar products and being part of the Divan (a term used to denote the members of the central administration) be seen as a mark of being a “Phanariot?” Furthermore, the formulaic aspect of dowry contracts and probate inventories, with their introductory paragraphs that function as a self-representation tool, allow for an improved understanding of practices of self-fashioning.

Roxana Coman

Dr. Roxana Coman is a Visiting Scholar at Humboldt University, Berlin. Her research engages with two major topics, shaped by her work as a curator in the Bucharest Municipality Museum (2016–2022): Ottoman-era material culture (seventeenth–eighteenth centuries) and museums and private collections in (post) Ottoman southeastern Europe. Dr. Coman received her PhD (September 2016) with the support of an EU doctoral fellowship, hosted at the Institute of

(Eylül 2021), Orient-Institut İstanbul doktora sonrası bursu (Mart–Aralık 2022) ve Benaki Yunan Kültürü Müzesi’nde EuroWeb Cost Action Kısa Dönem Bilimsel Çalışma Hibesi’nden (Mayıs–Haziran 2023) destek edinmiştir. Dr. Coman Londra’da bulunan Royal Historical Society ve GTOT üyesidir.

VI. OTURUM MADDİ KÜLTÜR MİRASI: KARALAMA, MUĞLAK, İADE-İ İTİBAR

Oturum Başkanı **Silvana Rachieru**

Iorga’nın Fener’i: Osmanlı Rum Ortodoks Seçkinlerinin İtibarını İade Etmeye Doğru Uzun Bir Yol

Nicolae Iorga’nın *Byzance après Byzance* adlı eseri yirminci yüzyıl Balkan tarih yazımının bir klasiğidir. 1935 yılında yayımlandığında çalışma, Bizans İmparatorluğu’nun yıkılışından 1821 yılındaki Yunan İsyanı’na dek Güneydoğu Avrupa’da “Bizans formları”nın sürdürülmesinde önemli bir rol atfettiği, kötü ünlü Fenerlilerin itibarını iade etmek için o zamana kadar yapılmış en başarılı girişimdi. Köklerini Geç Osmanlı döneminin Yunan karşıtlığından alan, “Fenerli hayranlığı”na duyulan horgörünün on dokuzuncu yüzyıl boyunca Romanya ulus inşası sürecinde ideolojik bir mihenk taşı olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, Iorga’nın çalışması muhtemelen hiç de kolay bir iş değildi. Bu çalışma, Fenerlilerin Romanya tarih anlatımında önce yasaklanıp sonra yeniden itibar görmelerinin ulus ve modernite hakkındaki değişen tartışmalarla yakından ilişkili olduğunu göstermeye girişmektedir. Birinci kısımda, romanların yanı sıra önde gelen siyasal ve tarihsel yazılardan bir okuma seçkisi, on dokuzuncu yüzyıl boyunca daha yeni üstesinden gelinmiş bir geçmiş görüşünün artan bir (bürokratik) modernite eleştirisi tarafından nasıl desteklendiğini gösteriyor. İkinci kısımda, geç on dokuzuncu yüzyıl-erken yirminci yüzyıl Romanyası’nda “Balkan kültürel ortaklıkları” ve bir “ulusal misyon” hakkında yoğunlaşan tartışmalar bağlamında Iorga tarafından savunulan Fenerlilerin yeniden keşfedilişine yoğunlaşıyorum. 1930 yılına ait, Fener binalarına ve tarihsel belgelerine ait bir fotoğraf koleksiyonunu tanıtarak, son olarak Osmanlı Rum Ortodoks elitinin beklenmedik iade-i itibarının çağdaş “Romen kökenleri” arayışıyla doğrudan bağlantılı olduğunu öne sürüyorum. Böylece, Fener artık menfur Rum iktidar ağının meskeni olmaktan çıkmış; “Romen yaşamının bir yuvası” hâline gelmiştir.

Konrad Petrovsky

Konrad Petrovsky Avusturya Bilimler Akademisi, Habsburg ve Balkanlar Çalışmaları Enstitüsü’nde araştırmacıdır. Özellikle tarih yazımı, yazım pratikleri ve vasıtaları, anıtsal mekânların yaratımı ve tarihsel semantiğe odaklanarak Erken Modern Güneydoğu Avrupası’nın entelektüel ve kültürel tarihi üzerine uzmanlaşmıştır.

South-east European Studies, Bucharest (June 2014–October 2015). Her research has received funding from the Kunsthistorisches Institut in Florenz-Studienkurs (September 2018), the Forum Transregionale Studien-Transregional Academy (September 2021), Orient-Institut Istanbul postdoctoral fellowship (March–December 2022), and an EuroWeb Cost Action STSM grant at the Benaki Museum of Greek Culture (May–June 2023). She is a Fellow of the Royal Historical Society in London and member of GTOT.

VI. SESSION MATERIAL HERITAGE: DEFAMATION, OBSCURITY, AND REAPPRAISAL

Chair **Silvana Rachieru**

Iorga’s Phanar: The Long Way towards Rehabilitating the Ottoman Greek Orthodox Elite

Nicolae Iorga’s *Byzance après Byzance* is a classic of twentieth-century Balkan historiography. By the time of its publication in 1935, the study was the most successful attempt to date to rehabilitate the ill-reputed Phanariots by ascribing them a major role in the survival of the ‘Byzantine forms’ in southeastern Europe after the demise of the eponymous empire until the Greek uprising in 1821. Arguably, Iorga’s endeavor was by no means an easy task in view of the fact that the contempt of ‘Phanariotism,’ with its deep roots in late-Ottoman Graecophobia, had become an ideological cornerstone in the Romanian nation-building process throughout the nineteenth century. This paper sets out to show how the proscription and later rehabilitation of the Phanariots within the Romanian historical narrative were both closely linked to shifting debates on nation and modernity. In the first part, a selected reading of prominent political and historical writings, as well as novels, shows how the view of a past that has just been overcome is supported by a growing critique of (bureaucratic) modernity throughout the nineteenth century. In the second part, I concentrate on the rediscovery of the Phanariots as championed by Iorga in the context of intensifying debates on “Balkan cultural commonalities” and a “national mission” in late nineteenth–early twentieth century Romania. Introducing a collection of photographs from 1930 dedicated to the buildings and historical documents from Phanar, I finally argue that the unlikely rehabilitation of the Ottoman Greek Orthodox elite was directly linked to the contemporary quest for ‘Romanian roots.’ Thus, Phanar was no longer the abode of a nefarious Greek power network; it became ‘a nest of Romanian life.’

Konrad Petrovsky

Konrad Petrovsky is researcher at the Institute for Habsburg and Balkans Studies at the Austrian Academy of Sciences. He specializes in the intellectual and cultural history of early modern southeastern Europe, with a particular focus on the historiography, practices, and media of writing, the creation of memorial spaces, and historical semantics.

Dimitri Kantemir'in Sarayı: Bir Prenslik Konutunun Yükseliş ve Düşüşleri

Dimitri Kantemir aslen Fenerli değildi, fakat 22 yılı aşan yoğun kültürel etkinlikleri ve sonunda Boğdan Voyvodası olarak atanmasına yol açan siyasi başarıları sayesinde Fener'in sosyal dokusunun ayrılmaz bir parçası olmuştur. Şerban Cantacuzino'nun damadı olarak, günümüzde Vodina Caddesi, Sancaktar Yokuşu ve Çimen Sokak arasında yer alan büyük bir toprak parçası kendisine miras kalmıştır. Bu çalışmanın amacı bu arazi üzerine yaptırmış olduğu sarayın karmaşık ve değişken tarihsel gelişimini analiz etmektir. Temeli yaklaşık 1690'da atılmış olan saray yaklaşık 1710 yılında Sadrazam'ın desteğiyle ve Kantemir tarafından çizilen planla tamamlanmıştır. Ses getiren 2002–2008 restorasyon programının bir parçası olarak o da restore edilmiştir. Bu besbelli ayrıcalıklı konumda, mahalledeki birçok konut için de geçerli olan ayakta kalma meselesi hâlâ geçerlidir. Birkaç yıl boyunca müze olarak açık kalan bu mekân günümüzde az ya da çok aniden biten kafeteryaların ("instagramlanabilir" Renkli Merdivenler) işgalı altındadır. Zaman içinde bu tarihi yerleşim (birkaç yıl boyunca tabi olduğu *müşadere*'ye özel yönetim zorlukları geçirmiş ve birçok sahip (ve birçok sahip türü) arasında bölünmüştü: Günümüzde birinci kat Kudüs Patrikhanesi'ne, giriş katı ise Vakıflar/Fatih Belediyesi'ne aittir. Dimitri Kantemir'in çalışmaları, özellikle de son 50 yılda kapsamlı olarak incelenmiş olsa da sarayı gizemli bir biçimde gölgede kalmıştır. Araştırmam beni tarihsel bir bina ve bu simgesel binanın başına gelenler etrafındaki mekanizmaları daha iyi anlamayı sağlayan, daha önce yayımlanmamış fotoğraflar, röportajlar ve kamuya açılmamış belgelerden oluşan büyük bir veritabanı derlemeye yöneltti.

Cristina Birsan

Profesyonel kariyeri, ikamet ettiği ülkeye bağlı olarak ikiye bölünmüş durumda. Bükreş'te Romanya Akademisi Tarih ve Edebiyat Kuramı Enstitüsü'nde araştırmacı, Paris'te ise Inalco'da (Institut national des langues et civilisations orientales) iki araştırma merkezinin idari yöneticisi. Bilimsel kariyeri Dimitri Kantemir'in çalışmalarıyla, özellikle de Osmanlı İmparatorluğu'yla ilgili konularla yakından bağlantılı. 2023 yılında Kantemir'in ölümünün üç yüzüncü yıldönümü için Romanya Dışişleri Bakanlığı tarafından kabul edilen ve tamamen finanse edilen çokdisiplinli bir proje tasarladı. Bir sempozyum (bu sempozyumun bildirimlerini yayımlamakla sorumlu komitenin de üyesiydi), bir sergi (aynı zamanda İstanbul'da da yer alması için tasarlanmıştı) ve çağdaş bir sanatçının bir sergisini organize ettiler. Youtube'da erişilebilen bir belgesel film yaptılar: <https://www.youtube.com/watch?v=BtMevl4DtX4&t=116s>.

Dimitrie Cantemir's Palace: The Ups and Downs of a Princely Residence

Dimitrie Cantemir was not of Phanariot origin, but he was an integral part of the social fabric of Phanar through his intense cultural activity over 22 years and also through his political activity, which led to his appointment as Prince Regnant of Moldavia. As Şerban Cantacuzino's son-in-law, he inherited a vast piece of land, now located between Vodina Caddesi, Sancaktar Yokuşu, and Çimen Sokak. The aim of this paper is to analyze the complex and varied historical development of the palace he had built on this plot of land. The palace, whose foundations were laid around 1690, was completed around 1710 with the support of the Grand Vizier and to plans drawn up by Cantemir. It was also restored as part of the well-known 2002–2008 rehabilitation program. In this apparently privileged setting, the question of survival arose and still does, as in the case of so many residences in this district. Open for a few years as a museum, this space has now been invaded by more or less improvised cafeterias (the 'instagramable' Renkli Merdivenler). Over time, this historic site has gone through the management difficulties typical of *müşadere* (of which it was the subject for some years), as well as being divided between several owners (and even several types of owner): today, the first floor belongs to the Patriarchate of Jerusalem and the ground floor to the Vakıflar/Fatih Town Hall. Although the works of Dimitrie Cantemir have been extensively studied, especially over the last 50 years, his palace has remained mysteriously in a cone of shadow. My research has led me to compile a large database of previously unpublished photos, interviews, and documents that have not been made public and which provide a better understanding of the mechanisms around a historic building and the practical consequences for this emblematic building.

Cristina Birsan

Her professional career is divided in two, depending on my country of residence. In Bucharest, She was a researcher at the Institute of History and Literary Theory of the Romanian Academy, and in Paris, she is the administrative manager of two research centers at Inalco (Institut national des langues et civilisations orientales). Her scientific career is closely linked to the works of Dimitrie Cantemir, particularly those concerning the Ottoman Empire. In 2023, she designed a multidisciplinary project for the tercentenary of Cantemir's death, which was accepted and fully funded by the Romanian Ministry of Foreign Affairs. They organized a symposium (I'm also part of the committee responsible for publishing the proceedings of this symposium), an exhibition (also designed to be installed in Istanbul), and an exhibition by a contemporary artist. They made a documentary film, which is on YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=BtMevl4DtX4&t=116s>.

Fener mi, Değil mi? Benaki Müzesi'nde Fenerli Kimliği Anlatımının Yunanistan, Atina Bizans ve Hıristiyan Müzesi ile Ulusal Tarih Müzesi'nin Karşılaştırmalı İncelemesi

"Fenerlilerin Maddi Dünyası" atölyelerinin ikinci ve üçüncüsünde tartışıldığı gibi, Benaki Müzesi, koleksiyonunda Fenerli beylerle ilişkili birçok eser bulundurmaktadır: mücevherat, gümüş eşyalar, tekstiller, resimler, ikonalar ve elbette arşiv materyalleri. Bu nesnelerin tümü sabit koleksiyonda teşhir edilmemekte ve dahası, teşhir edilen eserler de onlarla Fenerli toplumu arasında ilişki kuran bir biçimde sunulmamaktadır. Diğer Yunan müzelerinin Fenerlileri nasıl sunduğunu keşfetmeye koyulduk. Benaki Müzesi'ne benzer bir biçimde, Atina Bizans ve Hıristiyan Müzesi koleksiyonlarında teşhirde olan muhteşem mücevherler ve gümüş eşyalar da Fenerli toplumuyla bağlantılı değildi. Öte yandan, Yunanistan Ulusal Tarih Müzesi, adından da anlaşılacağı gibi modern Yunanistan tarihini Osmanlı yönetimi döneminden bağımsız Yunan devletinin oluşumuna kadar anlatıyor. Yine, Fenerli toplumu yalnızca Yunan Bağımsızlık Savaşı'yla ilişkili olarak anılıyor. Bunun sebebi nedir? Peki ya eserler? Bu üç müzenin anlatımlarında onların rolü nedir? Bu rol yalnızca kronolojiyle mi, ustalıkla mı yoksa coğrafyayla mı ilgilidir? Fenerliler Yunan kültürü anlatımından dışlanmış mıdır, yoksa daha incelikli, hatta sessiz bir biçimde mi dahil edilmişlerdir? Bazı eserlerin seçimi ve teşhiri arkasındaki nedenler nelerdir?

Mara Verykokou

Mara Verykokou Benaki Müzesi'ne 2003 yılında Bizans ve Bizans Sonrası Koleksiyonu asistan küratörü olarak katıldı ve şu anda küratörlük görevini sürdürüyor. Sanat Tarihi alanındaki yüksek lisans derecesini Aberdeen Üniversitesi'nden, Müzecilik Çalışmaları alanındaki yüksek lisans derecesini ise Londra Üniversite Koleji'nden aldı. Şu anda Atina Ulusal ve Kapodistrian Üniversitesi, Tarih ve Arkeoloji Okulu'nda "1970'lerden 2015 yılına dek Benaki Müzesi'nde geçici sergi politikası ve iletişimi" konulu tezle doktora öğrencisidir. Mara, araştırmacı olarak "Heaven and Earth; Art of Byzantium from Greek Collections - Cennet ve Yeryüzü: Yunan Koleksiyonlarından Bizans Sanatı" (Washington Ulusal Galerisi, 2013–2014; J. Paul Getty Müzesi, Los Angeles, 2014; Chicago Sanat Enstitüsü, 2014–2015) ve "Asia Minor Hellenism: Heyday-Catastrophe-Displacement-Rebirth - Küçük Asya Helenizmi: Altın Çağ-Felaket-Yerinden Olma-Yeniden Doğuş" (Benaki Müzesi, Pireos 138, 2022–2023) gibi çeşitli sergi projelerine katılmış ve "Russian Religious Art from Russia to Greece - Rusya'dan Yunanistan'a Rus Dinsel Sanatı" (Benaki Yunan Kültürü Müzesi, 2017–2018) ve "Routes of Icons, 17th -19th century - İkonların Rotaları, 17. - 19. yüzyıl" (Benaki Müzesi, Pireos 138, 2022–2023) sergilerinin koordinasyonuna katkıda bulunmuştur. 2018–2019 yıllarında Mara Benaki Müzesi'nin pop-up sergisi "Healing the Body: Medical Instruments and Healing Practices from Late Antiquity to the Middle Ages - Bedeni Sağaltmak: Geç Antikçağ'dan Ortaçağa, Tıp Aletleri ve Sağaltım Pratikleri"nin küratörlüğünü yapmış, 2021 yılında bir başka Benaki sergisi olan "1821: The Collectors' Choice - 1821: Koleksiyoncunun Seçimi"nin ve 2022 yılında da Drama, Santirvan'daki "On the Relics of Asia Minor - Küçük Asya'nın Rölikleri Üzerine" adlı serginin küratörlüğünü üstlenmiştir. Güncel araştırmaları muhtelif Benaki Müzesi koleksiyonlarına odaklanmaktadır: Geç Antikçağ ve Ortaçağ tıp aletleri, Venedik ikona çerçeveleri ve on sekizinci-on dokuzuncu yüzyıl yüzyıl kilise gümüş eşyaları.

Phanar or not Phanar? The Narrative of Phanariot Identity at the Benaki Museum, Studied in Comparison to the Byzantine and Christian Museum and the National Historical Museum of Athens, Greece

As discussed during the second and third workshops of "Phanariot Materialities," the Benaki Museum holds in its collection a variety of objects connected to the Phanariot princes: jewelry, silverware, textiles, paintings, icons, and, of course, archival material. Not all these objects are on display in the permanent collection, and, furthermore, those objects that are displayed are not presented in a way that connects them with Phanariot society. I embarked upon exploring how other Greek museums presented the Phanariots. Similarly to the Benaki Museum, the wonderful jewelry and silverware from the collections of the Byzantine and Christian Museum of Athens that are on display are not connected to Phanariot society. On the other hand, the National Historical Museum of Greece, as the title explains, narrates the history of modern Greece from the period of Ottoman rule until the formation of the independent Greek state. Again, Phanariot society is only mentioned in reference to the Greek War of Independence. Why is that? And what about the objects? What is their role in the narrative of the three museums? Is it only part of chronology, craftsmanship, or geography? Are the Phanariots excluded from the narrative of Greek culture, or are they included in a more subtle, even muted way? What are the reasons behind the selection and display of certain objects?

Mara Verykokou

Curator of the Benaki Museum, Byzantine and Post-Byzantine Collection and PhD candidate, National and Kapodistrian University of Athens, Mara Verykokou joined the Benaki Museum in 2003 as assistant curator of the Byzantine and Post-Byzantine Collection; she is currently the curator. She obtained her MA in History of Art from the University of Aberdeen and her MA in Museum Studies from University College London. She is a Ph.D. candidate at the National and Kapodistrian University of Athens, School of History and Archaeology, with a thesis titled "Temporary exhibition policy and communication at the Benaki Museum from the 1970s to 2015." Mara has been involved as researcher in various exhibition projects, for example 'Heaven and Earth; Art of Byzantium from Greek Collections' (National Gallery of Washington / 2013-2014, J. Paul Getty Museum, Los Angeles / 2014, Art Institute of Chicago / 2014-2015) and 'Asia Minor Hellenism: Heyday-Catastrophe-Displacement-Rebirth' (Benaki Museum / Pireos 138 / 2022-2023) and has participated in the coordination of 'Russian Religious Art from Russia to Greece' (Benaki Museum of Greek Culture / 2017-2018) and 'Routes of Icons, 17th-19th century' (Benaki Museum / Pireos 138 / 2022-2023). In 2018-2019, Mara curated the Benaki Museum pop-up exhibition 'Healing the Body: Medical Instruments and Healing Practices from Late Antiquity to the Middle Ages,' in 2021, she curated another Benaki exhibition, '1821: The Collectors' Choice,' and in 2022, she curated the 'On the Relics of Asia Minor' exhibition at Santirvan, Drama. Her current research focuses on various Benaki Museum collections: Late Antique and medieval medical instruments, Venetian icon-frames, and eighteenth to nineteenth-century ecclesiastical silverware.